

Risico's en incidenten in de jeugdzorg

Hoe kijken burgers daar tegenaan?

Ira Helsloot
Astrid Scholtens
Nivine Melssen

Het publieksonderzoek *Risico's en incidenten in de jeugdzorg* is uitgevoerd in opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Auteurs

prof. dr. Ira Helsloot
dr. Astrid Scholtens
Nivine Melssen Msc

Crisislab, September 2014

Crisislab is de onderzoeksgroep die het onderzoek van de leeropdracht Besturen van Veiligheid van de Radboud Universiteit Nijmegen ondersteunt. De doelstelling van Crisislab is de ontwikkeling en verspreiding van kennis op het domein van crisisbeheersing en veiligheidszorg. Voor Crisislab is een kernactiviteit het verrichten van empirisch gefundeerd onderzoek op het veiligheidsdomein, omdat momenteel feiten vaak ontbreken bij beleidsvorming en discussies op het terrein van het besturen van veiligheid.

Crisislab
Dashorsterweg 1
3927 CN Renswoude
www.crisislab.nl

Inhoudsopgave

Samenvatting, vergelijk met eerder onderzoek en tentatieve duiding	04
1 Inleiding	08
2 Algemene indruk jeugdzorg	12
2.1 De mening van het algemeen publiek	12
2.2 De mening van algemeen betrokkenen	13
2.3 De mening van ouders/verzorgers	15
2.4 Meest opvallend	18
3 Thema: risico-inschatting	19
3.1 De mening van het algemeen publiek	19
3.2 De mening van algemeen betrokkenen	22
3.3 De mening van ouders/verzorgers	24
3.4 Meest opvallend	31
4 Thema: hoe denken burgers over het voorkomen van ernstige incidenten?	33
4.1 De mening van het algemeen publiek	33
4.2 De mening van algemeen betrokkenen	36
4.3 De mening van ouders/verzorgers	40
4.4 Meest opvallend	45
5 Thema: hoe denken burgers het voorkomen van incidenten nadat een incident heeft plaatsgevonden?	47
5.1 De mening van het algemeen publiek	47
5.2 De mening van algemeen betrokkenen	49
5.3 De mening van ouders/verzorgers	51
5.4 Meest opvallend	55
6 Thema: wat doen burgers als ze bestuurder zouden zijn?	57
6.1 De mening van het algemeen publiek	57
6.2 De mening van algemeen betrokkenen	57
6.3 De mening van ouders/verzorgers	58
6.4 Meest opvallend	60
Bijlage 1 Wat vertelt de theorie over risicoperceptie versus risico-acceptatie?	61
Bijlage 2 De uitvoering van het onderzoek	65

Samenvatting, vergelijk met eerder onderzoek en tentatieve duiding

---

In dit hoofdstuk wordt een samenvatting gegeven van voorliggend onderzoek naar de perceptie van de Nederlandse burger en van betrokken (pleeg)ouders/verzorgers over de aard van omgang met risico's in de jeugdzorg. Ook worden de resultaten vergeleken met eerder publieksonderzoek dat in het kader van het programma Risico's en Verantwoordelijkheden is uitgevoerd. Deze samenvatting wordt afgesloten met een tentatieve duiding van de betekenis van de resultaten op hoofdlijnen.

Woord vooraf

Dit onderzoek is een feitelijk onderzoek naar de perceptie van al dan niet betrokken burgers over jeugdzorg. Het onderzoek gaat daarmee niet in op het feitelijke veiligheidsbeleid binnen de jeugdzorg en geeft ook geen aanbevelingen over hoe te handelen als verantwoordelijke voor de jeugdzorg. Ook gaat het onderzoek niet in op aspecten die samenhangen met de decentralisatie van de jeugdzorg.

In dit onderzoek wordt onder jeugdzorg verstaan alle zorg die jongeren tot 18 jaar krijgen, omdat zij opgroei- en/of opvoedingsproblemen hebben. Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen de vele organisaties die jeugdzorg indiceren of daadwerkelijk bieden zoals bureau Jeugdzorg, het advies en meldpunt kindermishandeling, bureau HALT, jongere informatiepunten, pleeggezinnen en de GGD. Dit is ter introductie op het afnemen van de vragenlijsten aan alle respondenten kort aangegeven.

Samenvatting: resultaten van het publieksonderzoek Risico's en incidenten in de jeugdzorg

Op basis van 199 korte straatinterviews met het algemeen publiek en algemeen bij jeugdzorg betrokkenen en 41 telefonische diepte-interviews met ouders/verzorgers en een drietal focusgroepen met ouders/verzorgers is de mening van de Nederlandse burgers verkend over de omgang met risico's en incidenten in de jeugdzorg.¹

Alle drie de doelgroepen (algemeen publiek, algemeen bij jeugdzorg betrokkenen en ouders/verzorgers) hebben een lage inschatting van het *relatieve* risico dat jongeren in de jeugdzorg lopen om door incidenten in de jeugdzorg om het leven te komen. Risico's als het omkomen door criminaliteit, alcohol- en drugsgebruik of een verkeersongeval worden door bijna iedereen hoger ingeschat hetgeen in overeenstemming is met de feitelijk bekende cijfers.²

---

¹ De respondentenpopulatie is zo goed als representatief voor de Nederlandse bevolking met een lichte oververtegenwoordiging van vrouwen en hoger opgeleiden, zie ook bijlage 2.

² www.CBS.nl

Daarbij past de stellingname van een meerderheid van alle drie de respondentengroepen dat de overheid geen grotere verantwoordelijkheid heeft voor het voorkomen van ernstige incidenten met jongeren onder hoede van jeugdzorg in vergelijking met 'gewone' jongeren. Dit past weer bij het resultaat dat als het gaat om wie men verantwoordelijk acht om ernstige incidenten in de jeugdzorg te voorkomen, als meest genoemd worden de ouders, jeugdzorgorganisaties en hun medewerkers. Met andere woorden, alle drie de respondentengroepen vinden niet dat het enkele feit dat de overheid jeugdzorg 'aanbiedt' maakt dat de overheid zich meer moet richten op het voorkomen van ernstige incidenten met jongeren onder hoede van jeugdzorg in vergelijking met 'gewone' jongeren.

Toch vindt een ruime meerderheid van alle drie de respondentengroepen dat ten koste van alles incidenten in de jeugdzorg voorkomen moeten worden. Een meerderheid wil daarvoor ook 100 euro extra belasting betalen. Bij het algemeen publiek gaat het hier om een kleine meerderheid, bij de ouders om een zeer grote meerderheid.

Een deelverklaring voor de uitkomsten uit de vorige alinea lijkt op het eerste gezicht dat een ruime meerderheid van de respondenten met een mening vindt dat jeugdzorgorganisaties niet voldoende doen om ernstige incidenten te voorkomen. Verdiepende vragen maken echter duidelijk dat het niet zo eenvoudig ligt: veel respondenten stellen verbeteringen in de algemene kwaliteit van de jeugdzorg gelijk aan meer veiligheid. Zij hebben anders geformuleerd geen specifieke veiligheidsmaatregelen op het oog (zoals aangepaste controlerende procedures) maar denken dat betere algemene zorg (zoals meer samenwerking met ouders, minder bureaucratie en daardoor meer persoonlijke betrokkenheid van jeugdzorg medewerkers) preventief werkt.

Terugkijkend op een aantal specifieke incidenten en vooruitkijkend naar de gewenste overheidsreactie op een ernstig incident, denkt de overgrote meerderheid van alle respondentengroepen dat vooral de 'daders' verantwoordelijk zijn voor incidenten in de jeugdzorg (en dus niet de jeugdzorg of de overheid). Verder denkt men dat:

- (ernstige) incidenten goed onderzocht moeten worden
- maatregelen genomen moeten worden om herhaling te voorkomen.
- het openbaar bestuur medeleven moet tonen.

De respondenten werden allen in de positie van het openbaar bestuur geplaatst waarbij ze een keuze moesten maken tussen onder andere het verbeteren van de algemene zorg en het voorkomen van ernstige incidenten in de jeugdzorg. Van alle drie de doelgroepen zou telkens minder dan 15% investeren in *specifieke* maatregelen om ernstige incidenten in de jeugdzorg te voorkomen. De overgrote meerderheid besteedt het geld liever aan het verbeteren van de *algemene* zorg en aan het helpen van méér jongeren die jeugdzorg nodig hebben. Het verstrekken van extra informatie over bijvoorbeeld de frequentie waarmee ernstige incidenten in de jeugdzorg plaatsvinden en de jaarlijkse kosten voor jeugdzorg doet de mening van in dit geval de ouders/verzorgers niet veranderen (alleen deze doelgroep kreeg in de verdiepende interviews extra informatie).

Vergelijk met eerder publieksonderzoek

In vergelijking met eerder publieksonderzoek uitgevoerd ten behoeve van het programma Risico's en Verantwoordelijkheden valt op dat ook nu al dan niet bij een risico betrokken burgers een risico-inschatting kunnen maken die overeenkomt met de werkelijke risicocijfers. Ook herkenbaar is het contrast tussen enerzijds de 'vrijblijvende het-kan-en-moet-altijd-beter' mening wanneer respondenten als burger worden bevraagd en anderzijds de besluiten van diezelfde respondenten wanneer ze goed geïnformeerd in de positie van een bestuurder worden geplaatst. Als burger willen ze dat alle ernstige incidenten voorkomen worden, als bestuurder zouden ze niet disproportioneel investeren in het voorkomen van incidenten met een kleine kans van optreden. Ze kiezen eerder voor investeringen met een hoger rendement voor de gehele samenleving.

Ook in dit onderzoek blijkt de invloed van de vraagstelling op het antwoord dat respondenten geven. Zo maakt het een groot verschil (zie hiervoor) of mensen vrijblijvend hun wensen kunnen geven of dat ze in de positie van bestuurder worden geplaatst. Bij dat plaatsen in de positie van bestuurder is het van belang dat de consequenties duidelijk zijn: wanneer bijvoorbeeld gevraagd wordt of ouders/verzorgers hun budget als bestuurder zouden inzetten om seksueel misbruik te voorkomen dan antwoordt 90% simpelweg dat ze dat zouden doen. Er wordt met andere woorden een 'eendimensionale' vraag gesteld. Wanneer dezelfde respondenten een aantal keuzes wordt voorgelegd waaraan ze het budget zouden mogen besteden, kiest een net zo grote meerderheid juist voor besteding voor meer zorg in plaats van het voorkomen van ernstige incidenten (waaronder seksueel misbruik dus ook valt). Ook als het gaat om de inschatting van kansen blijkt de invloed van de vraagstelling: relatief, dat wil zeggen risico's ten opzichte van elkaar, schatten mensen risico's overeenkomstig de feitelijkheid in maar een relatief klein ingeschat risico wordt door dezelfde respondenten 'solitair' toch als 'groot' benoemd. Wie de werkelijke gelaagde of meerdimensionale mening van burgers wil weten, moet daarom ook meerdimensionale vragen stellen.

Overigens valt op dat het geven van extra informatie over de werkelijke ongevals cijfers en/of omvang van het risico net als bij eerder onderzoek geen significante invloed op de mening van de respondenten heeft (tenminste op dat deel dat al een mening had).

Een groot verschil met de publieksperceptie over veiligheidsbeleid in de andere onderzochte risicodomeinen zoals spoorongevallen en overstromingen is dat nu een ruime meerderheid wil investeren in veiligere jeugdzorg en daar ook meer belasting voor wil betalen. De antwoorden op de verdiepende vragen geven aanleiding tot de volgende verklaringen: de respondenten leggen in de eerste plaats sterk de koppeling tussen de algemene kwaliteit van jeugdzorg en veiligheid in de jeugdzorg. Zij hebben met andere woorden moeite om specifiek naar de ernstige incidenten in dit onderzoek die centraal staan te kijken maar relateren alles aan de bredere jeugdzorg voor jongeren. Dit past bij hun inschatting dat de grootste risico's voor de jongeren die jeugdzorg nodig hebben niet de ernstige incidenten uit deze rapportage zijn maar risico's als een 'verval' in criminaliteit en alcohol- en drugsgebruik waar goede

algemene jeugdzorg bescherming tegen kan bieden. In de tweede plaats heeft slechts een minderheid van de respondenten een algemeen positief beeld van de jeugdzorg in Nederland dit in tegenstelling tot het algemene beeld over bijvoorbeeld waterbeheer in Nederland. Deze combinatie betekent dan dat de respondenten meer willen investeren in een betere algemene en dus in hun beleving veiligere jeugdzorg.

Een verschil is overigens ook dat in het eerdere publieksonderzoek de oorzaak van incidenten veel vaker bij de overheid werd gezocht. Een verklaring daarvoor zou kunnen zijn dat het in die gevallen om risico's ging die in de perceptie van de respondenten buiten de beheersingsmogelijkheden van 'gewone' mensen lagen. Bij de jeugdzorg wordt van de ouders (blijvend verantwoordelijk voor hun kind) of individuele medewerkers van jeugdzorgorganisaties verwacht dat zij handelen om incidenten in de jeugdzorg te voorkomen.

Een verdergaande vergelijking met de eerdere publieksonderzoeken is daarmee slechts beperkt mogelijk. Dit onderzoek kijkt naar een in de beleving van de Nederlandse burger ander type risico.

Tentatieve duiding van de overkoepelende bevindingen

De combinatie van de enquêtes en de discussie in de focusgroepen geeft aanleiding tot de volgende tentatieve duiding van de onderzoeksresultaten. 'Tentatief' omdat de onderzoekers nu gekozen hebben welke van de verschillende vragen de 'werkelijke' mening van de respondenten weergeeft en omdat de kwalitatieve discussie in de focusgroepen wordt gebruikt om de enquêteresultaten nader te interpreteren.

De Nederlandse burger, al dan niet betrokken bij jeugdzorg:

- onderkent dat incidenten juist in de jeugdzorg gezien de doelgroep van kwetsbare jongeren onvermijdelijk zijn en dat veiligheidsmaatregelen zoals uithuisplaatsing ook altijd een negatief effect kunnen hebben
- zou als bestuurder de (in de perceptie van de respondenten) op veiligheid gerichte bureaucratie in de jeugdzorg verminderen ook al geeft dat mogelijk meer risico op incidenten (maar dat geloven de respondenten eigenlijk niet)
- zou in plaats daarvan meer samenwerking met (pleeg)ouders/verzorgers zoeken en hen zoveel mogelijk verantwoordelijkheid geven omdat zij vanuit een hoge intrinsieke motivatie werken (en wat dus past bij een participatiesamenleving) en tenslotte
- na incidenten met empathie en goed ongevalsonderzoek reageren om daarna bij (aantoonbaar) vermijdbare fouten maatregelen te nemen om te voorkomen dat deze nogmaals optreden.

Ingewikkeld is daarmee de paradox tussen de inschatting dat ernstige incidenten nu eenmaal onvermijdelijk zijn en de mening dat vermijdbare incidenten wel voorkomen moeten worden.

1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de aanleiding voor het onderzoek en de algemene onderzoeksopzet geschetst.

Bij het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) loopt sinds 2010 het programma Risico's en Verantwoordelijkheden dat overheden ondersteunt bij het nadenken over de verantwoordelijkheidsverdeling bij risicobeleid. Doel van het programma is om overheden te ondersteunen bij het omgaan met risico's en incidenten. Het gaat daarbij om het vermijden van de zogeheten risicoregelreflex die kan leiden tot maatregelen waarvan de baten bij nadere beschouwing duidelijk niet opwegen tegen de kosten en de bijwerkingen, of waarbij de overheid een grotere rol krijgt dan nodig of realiseerbaar is.

Op dit moment is in de ogen van bestuurlijk en ambtelijk betrokkenen in de 'rijks' jeugdzorg de risicoregelreflex zichtbaar: na incidenten worden extra veiligheidsmaatregelen genomen die disproportioneel ten koste gaan van de primaire jeugdzorgtaak.³ Een van de oorzaken van de risicoregelreflex is de gedachte bij verantwoordelijken dat burgers veiligheid boven alles stellen. De intensieve mediabelangstelling na incidenten en over risico's wordt daarvoor als bewijs gezien. Eerder onderzoek in andere domeinen liet zien dat burgers veel genuanceerder denken. Een vraag is of dit ook het geval is als het om risico's voor kinderen gaat. De centrale doelstelling van het door het ministerie van BZK gevraagde publieksonderzoek is daarmee:

Hoe kijken burgers aan tegen het omgaan met risico's en incidenten in de jeugdzorg en de verdeling van verantwoordelijkheden tussen burgers en overheid in het bijzonder?

Meer precies wordt bekeken of er daarbij een verschil in mening bestaat tussen mensen die geen betrokkenheid hebben bij jeugdzorg en mensen die wel een betrokkenheid hebben bij jeugdzorg. In deze rapportage wordt daarom consequent onderscheid naar de volgende drie doelgroepen gemaakt:

- het *algemeen publiek*, dit zijn respondenten die hebben aangegeven geen enkele betrokkenheid te hebben bij jeugdzorg. Het algemeen publiek bestond uit N=142 respondenten, deze zijn in straatinterviews bevroegd.
- *algemeen betrokkenen*, dit zijn respondenten die hebben aangegeven op enige wijze betrokkenheid te hebben bij jeugdzorg, bijvoorbeeld omdat ze iemand (buren, vrienden, et cetera) kennen die bij jeugdzorg betrokken is of omdat ze via het werk contact hebben met jeugdzorg. Deze doelgroep bestond uit N=57 respondenten en ook zij zijn in straatinterviews bevroegd.

---

³ Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2013), *Risicoregelreflex in de jeugdzorg? Verkennende analyse van de bestuurlijke valkuil van overreactie op risico's en incidenten in de jeugdzorg*.

- *ouders/verzorgers* met een kind in de jeugdzorg (N=41). Met hen is een uitgebreidere vragenlijst in een telefonisch interview van 30 – 45 minuten doorgenomen. Een deel van hen heeft vervolgens deelgenomen aan een drietal focusgroepsessies.

Tenzij anders vermeld wordt in de resultaten/grafieken steeds uitgegaan van het hierboven genoemde aantal respondenten. Wanneer de resultaten van de drie doelgroepen worden vergeleken, wordt gesproken over een ‘significant verschil’ indien het verschil meer dan 10% is.⁴ Anders is sprake van een (iets) hogere of lagere score.

De zo goed als representatieve steekproef van 142 respondenten uit het algemeen publiek is groot genoeg om met een kleine onzekerheidsmarge te kunnen claimen dat de uitkomsten valide zijn in de zin dat grotere steekproeven niet tot wezenlijke veranderingen zullen leiden. Voor de twee kleinere steekproeven uit de algemeen betrokkenen en ouders/verzorgers moet met een bandbreedte van 10% rekening worden gehouden (binomiaal, $n=50$, $\alpha=0,1$). Evident kunnen de verdiepende verklaringen uit de drie focusgroepsessies alleen als kwalitatieve noties worden beschouwd.

Een (meta)vraag die in de rapportage wordt beantwoord, is hoe de antwoorden zich verhouden tot de eerdere inzichten die uit burgeronderzoek in opdracht van het ministerie van BZK sinds 2012 zijn verkregen.⁵

De volgende thema’s/vragen komen onder andere aan de orde:

- Hoe kijkt men in zijn algemeenheid aan tegen jeugdzorg(organisaties)?
- Hoe schat men de risico’s op incidenten in de jeugdzorg in?
- Hoe denken burgers over het voorkomen van ernstige incidenten?
- Hoe denken burgers over de reactie op incidenten?
- Hoe zouden burgers als bestuurder beslissen?
- Wat denken burgers dat de betekenis van de participatiesamenleving is voor (ernstige) incidenten in de jeugdzorg?

Benadrukt wordt dat dit onderzoek een feitelijk onderzoek naar de perceptie van al dan niet betrokken burgers is. Het onderzoek gaat daarmee niet in op het feitelijke veiligheidsbeleid binnen de jeugdzorg en geeft ook geen aanbevelingen over hoe te handelen als verantwoordelijke voor de jeugdzorg.

1-op-1 interviews en focusgroepsessies

Sinds de jaren zestig heeft internationaal onderzoek laten zien dat de formulering en wijze waarop onderzoeksvragen in publieksonderzoek worden gesteld van groot belang zijn. Zo

⁴ Wanneer een verschil significant is dan betekent dit dat het verschil hoogstwaarschijnlijk niet op toeval berust en dus ‘bewezen’ is dat er een werkelijk verschil bestaat in de percepties van de verschillende doelgroepen (binomiaal, $n=50$, $\alpha=0,1$).

⁵ Zie bijvoorbeeld ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2012), *Nieuwe perspectieven bij het omgaan met risico’s en verantwoordelijkheden* en I. Helsloot, D. de Vries & N. Melssen (2014), *Risico’s en gevaren in de Drechtsteden*.

lijden respondenten onder de zogenaamde instemmingsvertekening (acquiescence bias); dit houdt in dat respondenten geneigd zijn om 'ja' te antwoorden op vragen die een positieve actie suggereren zonder dat die vragen de negatieve consequenties benoemen.

In dit onderzoek wordt daarom bewust onderscheid gemaakt tussen de vraagstelling waarbij de respondent 'vrijblijvend' zijn mening kan geven en de vraagstelling waarbij de geïnterviewde burgers in de positie van het openbaar bestuur wordt gebracht om zodoende een bredere verantwoordelijkheid voor de gevolgen van keuzes te ervaren.

Een consequentie is dat het noodzakelijk is om direct contact te hebben met de geïnterviewde vertegenwoordigers van 'het algemeen publiek' en enerzijds en 'de bij jeugdzorg betrokken burgers' anderzijds. Alle vragenlijsten zijn daarom 1-op-1 afgenomen en er is zoals gezegd met ouders/verzorgers ook nog een drietal focusgroepsessie gehouden. In bijlage 2 wordt meer in detail beschreven hoe het onderzoek is uitgevoerd.

Twee specifieke antwoordcategorieën

Tentatief onderzoek dat door Crisislab al eerder op dit thema (jeugdzorg) werd gehouden, laat zien dat een deel van het algemeen publiek onderkent dat zij onvoldoende kennis heeft van de materie om een oordeel te kunnen geven. In dit onderzoek wordt dit deel van de respondenten onderscheiden van het deel van de populatie dat in zijn algemeenheid aangaf geen mening te hebben. Dit onderscheid is van belang voor beleidsmakers, omdat dit aangeeft dat een deel van de bevolking door het verstrekken van feitelijke informatie zich nog een mening kan vormen. Meer precies betekent dit dat in de vragenlijst de volgende twee antwoordcategorieën zijn opgenomen:

- a) ik weet er niet genoeg van om de vraag te kunnen beantwoorden (in de grafieken kortweg aangeduid als 'onvoldoende kennis') en
- b) geen mening.

Alleen als het aantal respondenten dat één van beide antwoordcategorieën heeft gekozen ten opzichte van andere categorieën 'groot' is, wordt dit onderscheid in de resultaten ook daadwerkelijk weergegeven. Indien deze aantallen 'klein' zijn, zijn voor de overzichtelijkheid de categorieën tot de categorie 'overig' samengevoegd. In een aantal gevallen zijn hier ook de respondenten in opgenomen die geen antwoord hebben gegeven. De exacte percentages van deze drie antwoordcategorieën worden dan in een voetnoot weergegeven.

Wat is jeugdzorg?

Onder jeugdzorg wordt in deze rapportage bedoeld alle zorg die jongeren tot 18 jaar krijgen, omdat zij opgroei- en/of opvoedingsproblemen hebben.

Er wordt in deze rapportage geen onderscheid gemaakt tussen de vele organisaties die jeugdzorg indiceren of daadwerkelijk bieden zoals bureau Jeugdzorg, het advies en meldpunt kindermishandeling, bureau HALT, jongere informatiepunten, pleeggezinnen en de GGD. Dit

is ter introductie op het afnemen van de vragenlijsten aan alle respondenten kort aangegeven.

Ten tijde van het afnemen van de vragenlijsten waren de Rijksoverheid en provincies verantwoordelijk voor de uitvoering van de jeugdzorg. Bureau Jeugdzorg bijvoorbeeld was een provinciale verantwoordelijkheid. Per 1 januari 2015 worden de gemeenten verantwoordelijk voor (de uitvoering van) de jeugdzorg. Deze decentralisatie maakt nadrukkelijk geen onderdeel uit van dit onderzoek, met andere woorden er zijn over dit onderwerp tijdens de interviews geen vragen gesteld.

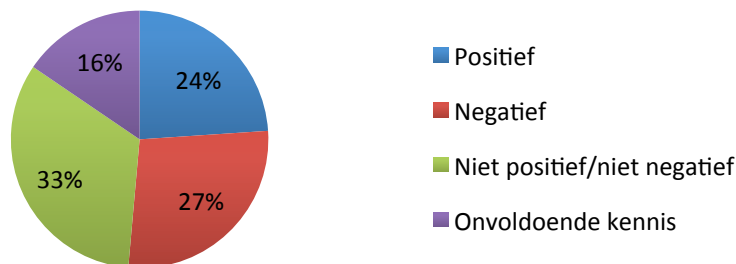
2 Algemene indruk jeugdzorg

Als eerste is aan de respondenten gevraagd wat hun algemene indruk van jeugdzorg is. In dit hoofdstuk worden de resultaten daarvan gepresenteerd.

2.1 De mening van het algemeen publiek

Ongeveer een kwart van de respondenten heeft een positieve indruk, ongeveer een kwart heeft een negatieve indruk en ongeveer de helft heeft al dan niet vanwege onvoldoende kennis geen positieve of negatieve indruk.

Wat is uw algemene indruk over de jeugdzorg in Nederland?

De 24% van het algemeen publiek dat positief denkt over jeugdzorg(organisaties) onderkent in het algemeen dat er nog de nodige verbeterpunten zijn, maar ziet het feit dat er überhaupt jeugdzorgorganisaties zijn waar jongeren met hun opvoed- en opgroei problemen terecht kunnen al als positief.

Citaten (positief)

‘Goed. We hebben het heel breed gespecialiseerd en dat is goed. We hebben veel vertakkingen waardoor we diverse hulp kunnen bieden.’

‘Goede instantie, ze proberen iedereen te helpen maar er zijn veel regels waar iedereen zich aan moet houden.’

De argumenten van de respondenten die een negatief beeld van jeugdzorg hebben (27%), waren deels gericht op de jeugdzorgorganisatie zelf (te weinig aandacht voor het kind, onvoldoende betrokkenheid, er is geen goede onderlinge communicatie, veel verschillende hulpverleners, bureaucratische organisatie, onzorgvuldigheid en het altijd maar zoeken naar problemen) en deels op de omstandigheden waarin de jeugdzorgorganisaties moeten werken (hulpverleners hebben te weinig tijd en negatieve media).

Citaten (negatief)

‘Het zijn erg veel instanties en de communicatie verloopt niet erg goed waardoor het soms zelfs verkeerd afloopt.’

‘Er heerst te veel bureaucratie. Veel schrijven. Ze zouden één hulpverlener bij een kind moeten plaatsten, nu zijn dat te veel verschillende organisaties en dat komt niet ten goede voor het kind.’

‘Slecht, vanwege media-aandacht naar de dingen die fout zijn gegaan.’

Een derde van de respondenten had weliswaar een mening over jeugdzorg, maar deze was niet uitgesproken positief of negatief. Deze antwoorden zijn daarom in de categorie ‘niet positief/niet negatief’ geplaatst.

Citaten (niet positief/niet negatief)

‘Ik ben er niet veel mee bezig, maar jeugdzorg komt vaak negatief in het nieuws, maar dat is niet altijd terecht. Als ze het niet goed doen dan is het wel terecht dat het in het nieuws komt. Dat houdt de boel scherp.’

‘Ik heb er vrij weinig verstand van. In het nieuws hoor ik wel dat er vrij veel problemen zijn.’

‘Afgaande op de media gaat vaak wel iets mis. Het is moeilijk om te handelen tussen ouder en kind.’

‘Ik heb het idee dat er veel bezuinigd wordt, maar dat jeugdzorg erg belangrijk is waardoor er nu minder wordt gedaan voor jongeren dan nodig.’

‘Naar mijn idee is het allemaal redelijk geregeld in Nederland.’

‘Wel correct, ik weet er weinig van, behalve die reclames van Rijksoverheid, die pakken je wel. Hierdoor werd ik wel bewuster noodzaak van jeugdzorg.’

Van het algemeen publiek vond 16% dat zij onvoldoende kennis van jeugdzorg had om een gefundeerde mening te kunnen geven over jeugdzorg.

2.2 De mening van algemeen betrokkenen

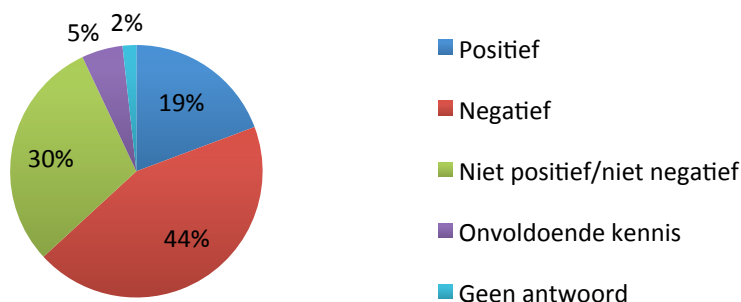
De algemeen betrokkenen spraken zich vaker negatief over jeugdzorg uit dan het algemeen publiek: de algemene indruk van 44% van de algemeen betrokkenen was negatief.

De argumenten die diegenen met een *negatief beeld* daarvoor gaven, komen ongeveer overeen met die van het algemeen publiek die zich negatief over jeugdzorg uitlieten. De algemeen betrokkenen refereerden daarbij vaak aan de eigen situatie/ervaring.

Verschillende respondenten die aangaven een *positief beeld* van jeugdzorg te hebben, gaven tijdens het straatinterview aan dat negatieve beeldvorming vooral aan de media is te wijten:

het beeld dat de media van jeugdzorg schetst is in hun beleving overwegend negatief. Zij vinden dat de media een vertekend beeld geeft, omdat er altijd twee kanten aan het verhaal zitten en de kant van jeugdzorg nogal eens onderbelicht blijft. (Ook in de focusgroepen werd deze reactie gegeven, zie hieronder.)

Wat is uw algemene indruk over de jeugdzorg in Nederland?

Citaten (negatief)

‘Mijn beeld van de jeugdzorg is matig. Ik ervaar geen prettig samenwerking met de ambulante-hulp. In mijn ogen is de combinatie tussen hulpverlening en het hebben van macht over mensen geen goede combinatie. Tevens zie ik dat er te weinig tijd per casus is waardoor er verkeerde afwegingen worden gemaakt. In mijn ogen komt dit door dat de organisatie meer casemanagers dan hulpverleners heeft en dat dit personeel niet capabel is.’

‘Ik heb zelf bij jeugdzorg gelopen. Mijn ervaring is dat je in een hokje wordt gestopt. Men kijkt wat voor een ziekte ze je kunnen aanmeten. Alles wordt getest. Ik kon niet met ze praten, en voelde me niet serieus genomen. Waardoor ze dus ook geen goede conclusies trekken.’

‘Dramatisch. Er wordt te weinig rekening gehouden met het gezin bij een uithuisplaatsing.’

Citaten (positief)

‘Goed geregeld hier. Goed dat het er is en om kinderen op het rechte pad (bijvoorbeeld door HALT) te brengen of te houden.’

‘Redelijk goed geregeld. Er blijven natuurlijk wel verbeterpunten. De komende tijd gaat het een woelige periode worden. De taken van jeugdzorg zijn redelijk duidelijk, maar de betrokkenheid van de gemeenten is onduidelijk en dat kan gevaar opleveren voor de jongeren.’

‘Eenzijdige mediaberichtgeving zorgt voor een negatief beeld, er zijn twee kanten, maar je hoort er maar één. In mijn geval luister ik vooral naar mijn vrouw [die positief is].’

Citaten (niet positief/niet negatief)

‘Ze geven een bepaald beeld, toch faalt het systeem. De begeleiding en bescherming van een kind is belangrijk.’

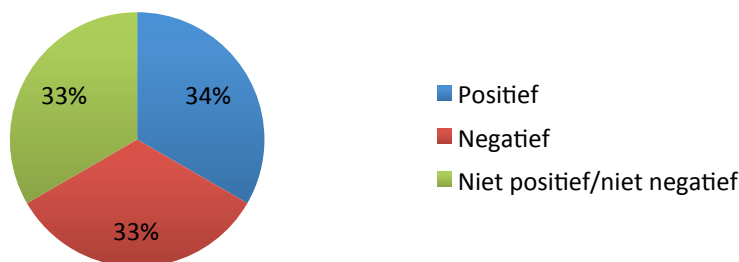
‘Moeilijke taak zo blijkt in de praktijk. Het is ook begrijpelijk dat het moeilijk is.’

‘Als je het afzet tegen andere landen, doen we het erg goed. Het is wel een logge en bureaucratische instantie.’

2.3 De mening van ouders/verzorgers

De ouders/verzorgers zijn van de drie doelgroepen het vaakst positief over jeugdzorg. Toch heeft nog 33% van de ouders/verzorgers een negatief beeld van jeugdzorg. Bij de ouders/verzorgers dacht, niet onverwacht, iedereen voldoende kennis te hebben om een antwoord te geven.

Wat is uw algemene indruk van de jeugdzorg?

Een veel genoemde reden voor de negatieve indruk van de jeugdzorg bleek bij doorvragen tijdens de interviews het lange wachten op de juiste hulp te zijn. De respondenten die zelf om hulp aan een jeugdzorgorganisatie hebben gevraagd, gaven aan dit pas te hebben gedaan toen ze in hun beleving urgent hulp nodig hadden. In veel gevallen liet de hulp daarna weken of soms maanden op zich wachten. De negatieve indrukken die respondenten gaven, werden verder veelal gekenmerkt door uitspraken over bureaucratie, weinig speelruimte en een te grote focus op de regels in plaats van de situatie.

Citaten (negatief)

‘Mijn indruk is dat er veel bureaucratie heerst, er zijn veel wisselingen van voogden, dat is erg slecht voor kinderen. Daarnaast zijn er veel korte termijn oplossingen, misschien komt het door een gebrek aan tijd en middelen. Nu is het vaak zo dat het probleem voor de volgende is als het voor nu maar opgelost is.’

'Het is vaak te vergelijken met een boek over zwemmen, sommige dingen kun je niet leren uit boeken, ze halen nu alles uit de theorie zonder zelf kinderen te hebben. Verder is het erg bureaucratisch en te geïnstitutionaliseerd, teveel protocol gestuurd.'

De respondenten die een positieve algemene indruk hadden, gaven veelal aan zich geholpen te voelen door de jeugdzorg en onderkenden dat jeugdzorg geen makkelijke taak is, ook omdat er vaak diverse belangen spelen.

Citaten (positief)

'Mijn indruk is goed, ze kwamen me snel te hulp en de zorg was zeer goed.'

'Zeer tevreden, er is veel hoor en wederhoor. We voelen ons gesteund en ze helpen ons goed. De media zijn erg negatief en eenzijdig.'

'Mijn ervaringen zijn goed, prettig. Het contact is goed en ze komen afspraken goed na. Ik ben te spreken over de gang van zaken, ze zitten vaak tussen meerdere vuren.'

Een derde van de respondenten had weliswaar een mening over jeugdzorg, maar deze was niet uitgesproken positief of negatief.

Citaten (niet positief/niet negatief)

'Ik heb het idee dat ze niet naar alle kanten van het verhaal luisteren. Ze werken volgens het boekje.'

'Enerzijds goed, anderzijds je moet er veel achteraan, bovenop zitten als je iets geregeld wil hebben. Als ze doen wat ze moeten doen, zijn ze goed anders niet.'

'Mijn ervaring is dat het beter kan. Dit komt met name door mijn contactpersoon. Ze hoort te helpen maar ze komt haar afspraken niet na en doet haar werk niet.'

Moeilijke taak zo blijkt in de praktijk. Het is ook begrijpelijk dat het moeilijk is.'

'Als je het afzet tegen andere landen, doen we het erg goed. Het is wel een logge en bureaucratische instantie.'

In de verdiepende focusgroepen viel op dat de daaraan deelnemende ouders/verzorgers of positief of *zeer* negatief waren, met andere woorden aan de focusgroepen deden geen 'neutralen' mee. Ze beroepen zich daarbij vooral op de eigen (positieve of zeer negatieve) ervaring met jeugdzorg. Kenmerkende negatieve citaten zijn: *'Het woord jeugdzorg suggereert hulpverlening/zorg en gelijkwaardigheid, maar daar is helemaal geen sprake van. Het gaat immers om opgedrongen zorg. Je hebt dus helemaal geen keus.'* En *'Om de 3 of 4 maanden had hij weer een andere voogd, waardeloos. Ze hadden één ding gemeen, ze waren niet in staat om de rode draad te zien. Ze gingen hun eigen gang'*. Een aantal van deze

ouders/verzorgers is juist vanuit deze positieve of zeer negatieve ervaringen lid geworden van de cliëntenraden jeugdzorg.

De ouders/verzorgers kregen tijdens het uitgebreidere telefonische interview informatie aangereikt over hoeveel geld er jaarlijks besteed wordt aan jeugdzorg, waarbij een vergelijking werd gemaakt met de kosten voor het onderwijs.

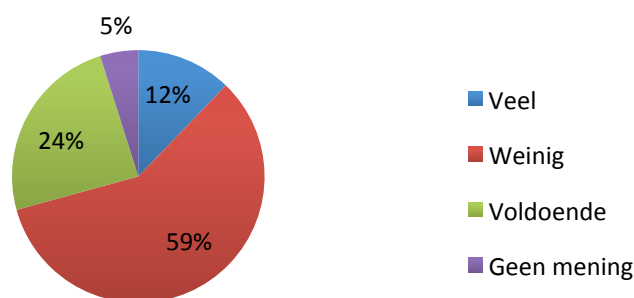
Informatie blok⁶

- De jeugdzorg kost ons jaarlijks een kleine 2 miljard euro. Daarmee worden jaarlijks gemiddeld zo ongeveer 100.000 jongeren geholpen.
- Met die 2 miljard euro worden overigens niet alle jongeren die zorg nodig hebben geholpen: in 2013 stonden er zo'n 2500 jongeren langer dan negen weken op de wachtlijst om ook geholpen te worden.

	jeugdzorg	onderwijs (in 2013)
kosten	€ 2 miljard	32 miljard
aantal gebruikers	100.000 jongeren	3,75 miljoen
kosten per gebruiker	€ 20.000	€ 8.533

Hierover geïnformeerd vindt een ruime meerderheid van de ouders/verzorgers (59%) dat er te weinig geld geïnvesteerd wordt in jeugdzorg:

Na extra informatie: vindt u dat er veel, weinig of voldoende geld geïnvesteerd wordt in de jeugdzorg?

(In hoofdstuk 4 wordt laten zien dat 80% van de ouders/verzorgers ook bereid is om jaarlijks 100 euro meer belasting te betalen voor een betere jeugdzorg).

⁶ Cijfers afkomstig van www.rijksoverheid.nl

2.4 Meest opvallend

De meningen over jeugdzorg in Nederland verschillen sterk in de verschillende respondentengroepen zonder dat er een dominante opvatting is. Meest positief zijn de ouders/verzorgers, meest negatief de algemeen betrokkenen.

Van het algemeen publiek denkt 16% onvoldoende kennis te hebben om een mening te hebben. De mening van algemeen betrokkenen en ouders/verzorgers wordt vooral bepaald door de eigen ervaring. Diegenen met een positieve inschatting vermelden regelmatig dat zij de mediaberichtgeving als een druk richting een negatieve opvatting ervaren.

3 Thema: risico-inschatting

In dit hoofdstuk wordt gekeken in hoeverre burgers bekend zijn met ernstige incidenten in de jeugdzorg en hoe zij de kans op ernstige incidenten inschatten. Onder een ernstig incident in de jeugdzorg wordt verstaan: seksueel misbruik, lichamelijke of geestelijke mishandeling en verwaarlozing van jongeren.⁷

3.1 De mening van het algemeen publiek

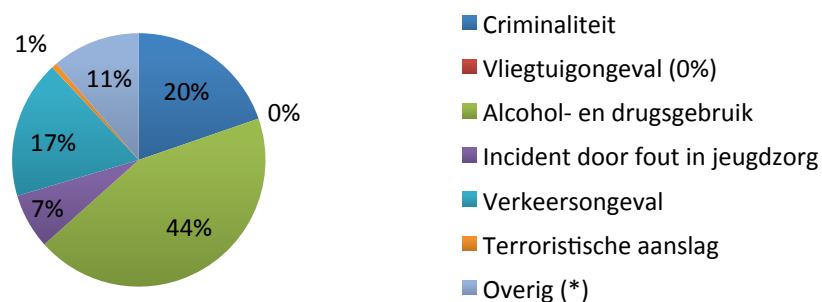
Risico-inschatting van zes risico's

Om inzicht te krijgen in de risico-inschatting van de respondenten is gevraagd om uit een lijst van zes risico's het meest waarschijnlijke risico en het op één na meest waarschijnlijke risico te benoemen waarbij een jongere (tot 18 jaar) die zich onder de hoede van jeugdzorg bevindt om het leven komt.

N.B. In deze rapportage en in het bijzonder in dit hoofdstuk wordt vanwege de leesbaarheid vaak gesproken over 'jongeren in de jeugdzorg'. Daarmee wordt dan telkens bedoeld een jongere die onder de hoede van de jeugdzorg valt.

De meerderheid van het algemeen publiek schatte het risico 'alcohol- en drugsgebruik' (44%) als meest waarschijnlijk in. De kans dat een jongere in de jeugdzorg door een incident veroorzaakt door een fout in de jeugdzorg om het leven komt, wordt als laag ingeschat (7%).

Welk risico acht u het meest waarschijnlijk waarbij een jongere (tot 18 jaar) in de jeugdzorg om het leven komt?

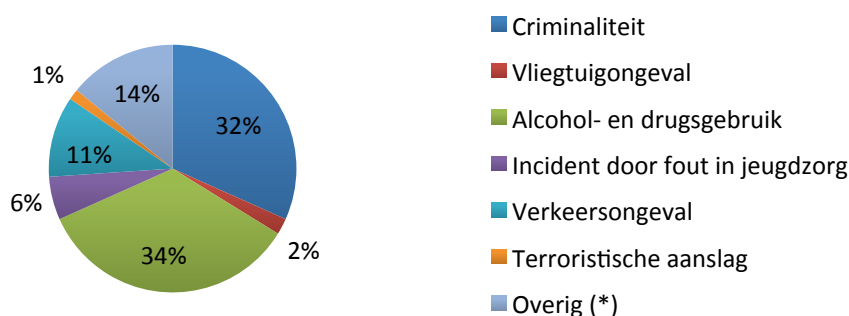
(*) = geen mening (1); 15 respondenten die wel aangaven welke twee risico's hij/zij het meest waarschijnlijk acht, maar verder geen volgorde hebben aangegeven.

'Alcohol & drugs' wordt door de meeste mensen (34%) ook als op één na meest waarschijnlijke risico genoemd. Dat wil zeggen dat 78% van de mensen dit risico in de top 2 van meest waarschijnlijke risico's waarbij een jongere in de jeugdzorg om het leven komt,

⁷ Deze definitie is tijdens de interviews aan de respondenten gegeven.

plaatste. De kans dat een jongere in de jeugdzorg om het leven komt door een incident veroorzaakt door een fout in de jeugdzorg, werd ook in tweede instantie als laag ingeschat (6%):

Welk risico acht u in tweede instantie het meest waarschijnlijk waarbij een jongere (tot 18 jaar) in de jeugdzorg om het leven komt?

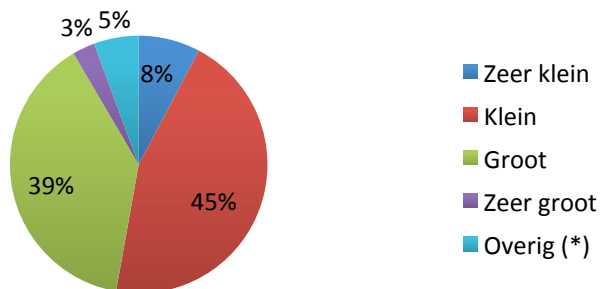

(*) = geen antwoord (4); onvoldoende kennis (1); 15 respondenten die wel een antwoord gaven maar verder geen volgorde hebben aangegeven.

Kans op een ernstig incident in de jeugdzorg

53% van het algemeen publiek is van mening dat de kans op een ernstig incident met een jongere in de jeugdzorg 'zeer klein' of 'klein' is. 42% vindt die kans juist 'zeer groot' of 'groot'. Door de oogharen beschouwd vindt dus ongeveer de helft de kans 'groot' of 'zeer groot' terwijl de andere helft de kans juist 'klein' of 'zeer klein' vindt.

Hoe groot acht u de kans op een ernstig incident met een jongere in de jeugdzorg?

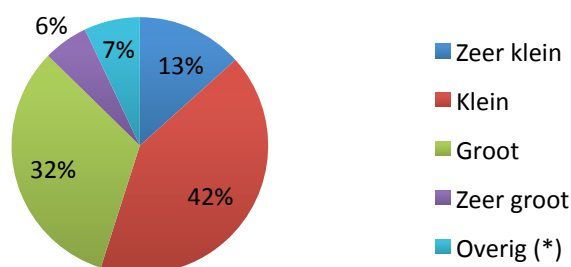

(*) = onvoldoende kennis (7); geen mening (1).

Als het gaat om een jongere die NIET onder jeugdzorg valt dan is slechts een licht verschoven beeld in de verdeling 'zeer groot – groot' versus 'klein – zeer klein' zichtbaar: 55% vindt de kans op een ernstig incident met een jongere die niet onder jeugdzorg valt 'zeer klein' of 'klein', terwijl 38% die kans juist 'zeer groot' of 'groot' vindt. (Nogmaals onder een ernstig

incident wordt steeds verstaan seksueel misbruik, lichamelijke of geestelijke mishandeling en verwaarlozing van jongeren.)

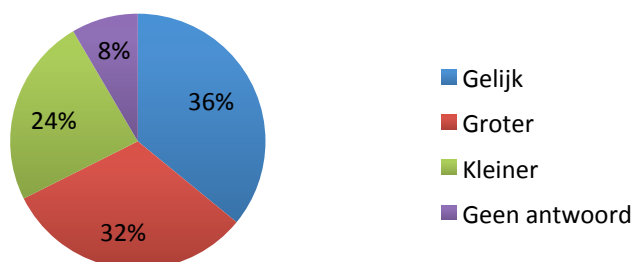
Hoe groot acht u de kans op een ernstig incident met een 'gewone' jongere, dat wil zeggen een jongere die geen jeugdzorg nodig heeft?

(*) = onvoldoende kennis (9); geen mening (1).

Wanneer wordt bekeken welke respondent wat heeft geantwoord op de bovenstaande twee vragen dan is zichtbaar dat ongeveer 36% van het algemeen publiek hun antwoord niet heeft aangepast. Deze respondenten schatten de kans op een ernstig incident voor jongeren in de jeugdzorg dus hetzelfde in als voor 'gewone' jongeren. 32% van het algemeen publiek schat de kans op een ernstig incident voor jongeren in de jeugdzorg groter in dan de kans op een ernstig incident met 'gewone' jongeren (zij zijn in hun antwoord dus bijvoorbeeld van (zeer) klein naar (zeer) groot gegaan), terwijl iets minder dan een kwart van de respondenten deze kans juist kleiner inschat.

Vergelijking: kans op een ernstig incident met jongere in de jeugdzorg vindt men hetzelfde (gelijk), groter of kleiner dan voor een 'gewone' jongere.

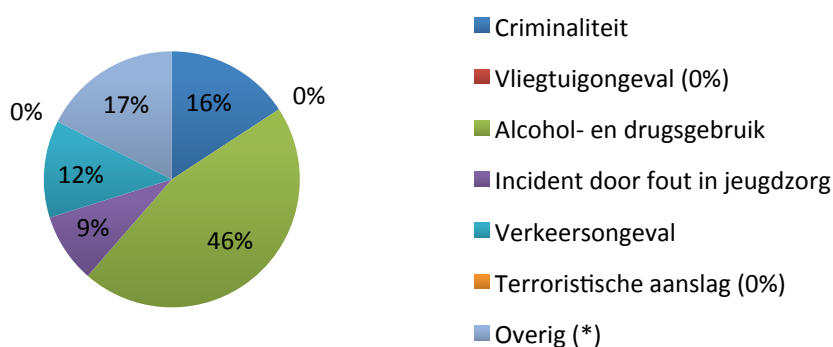

3.2 De mening van algemeen betrokkenen

Risico-inschatting van zes risico's

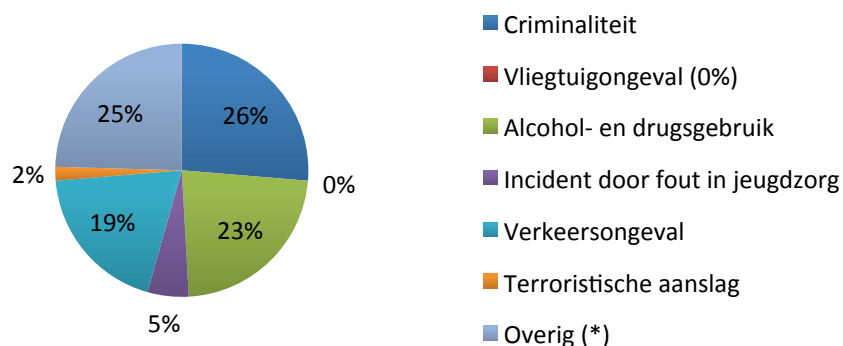
De risico-inschatting van de algemeen betrokkenen komt deels overeen met die van het algemeen publiek. Deze doelgroep schat namelijk het risico 'alcohol- en drugsgebruik' ook als meest waarschijnlijke in waarbij een jongere in de jeugdzorg komt te overlijden. Criminaliteit daarentegen zien de meeste mensen (26%) als het op één na meest waarschijnlijke risico waarbij een jongere in de jeugdzorg komt te overlijden (en dus niet 'alcohol & drugs'). De kans dat een jongere in de jeugdzorg door een incident veroorzaakt door een fout in de jeugdzorg om het leven komt, werd ook door de algemeen betrokkenen in zowel eerste als tweede instantie als laag ingeschat.

Welk risico acht u het meest waarschijnlijk waarbij een jongere (tot 18 jaar) in de jeugdzorg om het leven komt?

(*) = onvoldoende kennis (3); 7 respondenten die wel een antwoord gaven, maar geen volgorde.

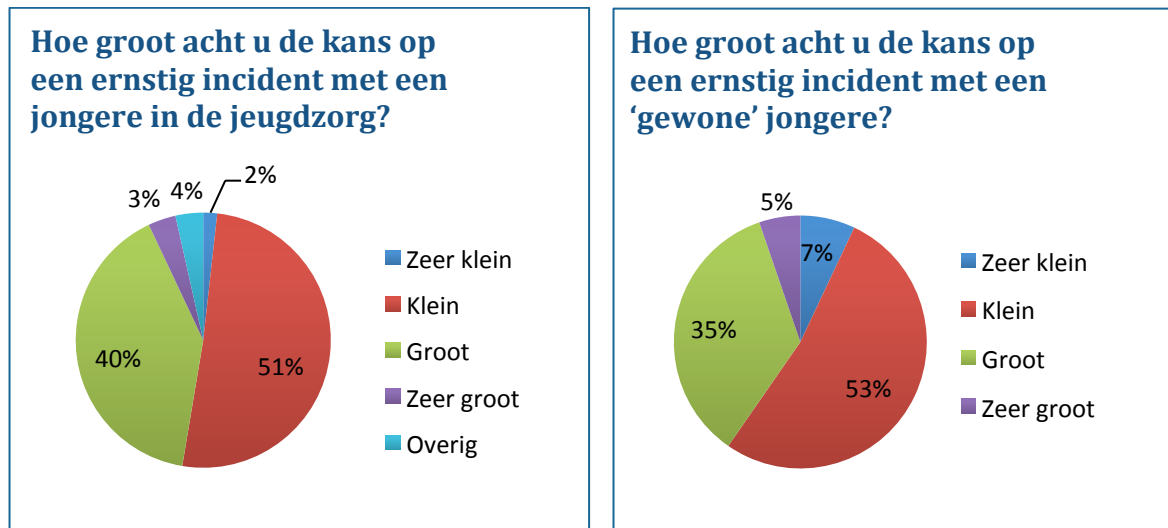
Welk risico acht u in tweede instantie het meest waarschijnlijk waarbij een jongere (tot 18 jaar) in de jeugdzorg om het leven komt?

(*) = onvoldoende kennis (1); geen antwoord of niet van toepassing (6) en 7 respondenten die wel een antwoord op de vraag gaven maar geen volgorde.

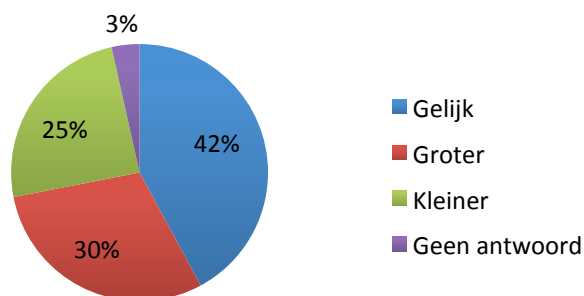
Kans op ernstig incident in de jeugdzorg

53% van de algemeen betrokkenen vindt dat de kans op een ernstig incident met een jongere in de jeugdzorg 'zeer klein' of 'klein' is. 43% vindt die kans juist 'zeer groot' of 'groot'. Als het gaat om een jongere die NIET onder jeugdzorg valt is in de verdeling 'zeer groot – groot' versus 'klein – zeer klein' een significant verschil zichtbaar: 60% vond de kans op een ernstig incident met een jongere die niet onder jeugdzorg valt 'zeer klein' of 'klein', terwijl 40% kans die kans juist 'zeer groot' of 'groot' vindt.

Wanneer de antwoorden op de bovenstaande twee vragen wederom vergeleken worden dan is zichtbaar dat 42% van de algemeen betrokkenen hun antwoord niet heeft aangepast. Deze respondenten schatten de risico's voor jongeren in de jeugdzorg dus hetzelfde in als de risico's voor 'gewone' jongeren. 30% van de algemeen betrokkenen schat de risico's voor jongeren in de jeugdzorg groter in (zij zijn in hun antwoord dus bijvoorbeeld van (zeer) klein naar (zeer) groot gegaan), terwijl een kwart van de respondenten de risico's juist kleiner inschat.

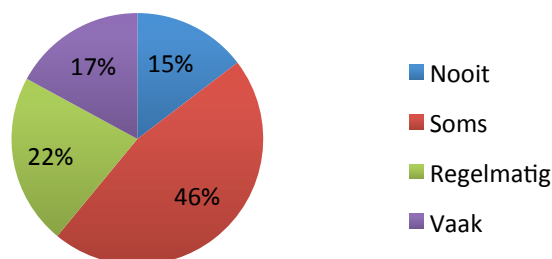
Vergelijking: kans op een ernstig incident met een jongere in de jeugdzorg vindt men hetzelfde (gelijk), groter of kleiner dan voor een 'gewone' jongere.

3.3 De mening van ouders/verzorgers

Om inzicht te krijgen in hoeverre ernstige incidenten in de jeugdzorg een onderwerp is dat de ouders/verzorgers bezighoudt, is er gevraagd of ze hier wel eens over nadenken en specifiek in welke mate. Bijna de helft van de mensen (46%) antwoordde soms na te denken over ernstige incidenten in de jeugdzorg, 22% doet dit regelmatig, terwijl 17% vaak over ernstige incidenten nadenkt.

Denkt u wel eens na over ernstige incidenten die in de jeugdzorg kunnen plaatsvinden?

De mensen die vaak over ernstige incidenten zeggen na te denken, hebben op de voorgaande vraag allemaal aangegeven dat zij de kans op een ernstig incident waarbij een jongere in de jeugdzorg om het leven komt 'groot' of 'zeer groot' vinden. Respondenten die aangaven nooit na te denken over de risico's, vinden die kans 'zeer klein' tot 'klein'.

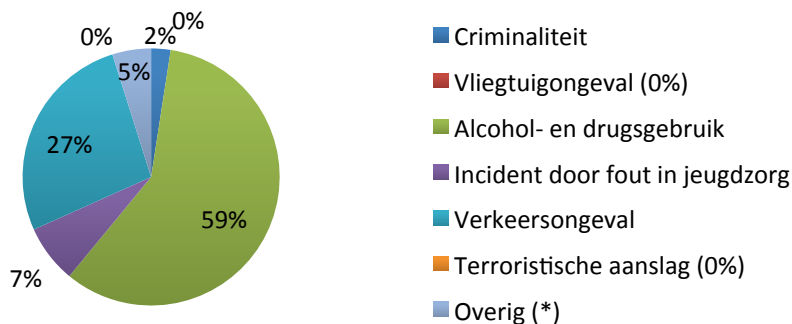
Risico-inschatting van zes risico's

De risico-inschatting van de ouders/verzorgers wijkt af van het algemeen publiek en de algemeen betrokkenen. Een ruime meerderheid (59%) schat het risico 'alcohol- en drugsgebruik' als meest waarschijnlijke in waarbij een jongere in de jeugdzorg om het leven komt. Een ruime meerderheid (57%) schat 'criminaliteit' het op één na meest waarschijnlijke risico waarbij een jongere komt te overlijden in. De kans dat een jongere door een incident

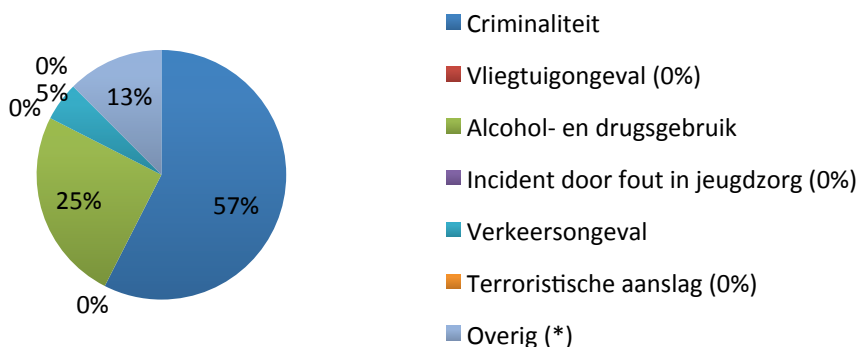
veroorzaakt door een fout in de jeugdzorg om het leven komt, wordt ook door de ouders/verzorgers in zowel eerste als tweede instantie als laag ingeschat.

Welk risico acht u het meest waarschijnlijk waarbij een jongere (tot 18 jaar) in de jeugdzorg om het leven komt?

(*)= onvoldoende kennis (1); geen mening (1).

Welk risico acht u in tweede instantie het meest waarschijnlijk waarbij een jongere (tot 18 jaar) in de jeugdzorg om het leven komt?

(*) = onvoldoende kennis (4); geen antwoord (1).

Tijdens de focusgroepen verklaarden de ouders/verzorgers dat 'hun' jeugdzorgjongeren vatbaarder en kwetsbaarder zijn dan 'gewone jongeren'. Daardoor, zo stelden zij, komen de jongeren ook eerder in aanraking met criminaliteit en alcohol & drugs, waardoor de kans dat zij daardoor komen te overlijden hoger is dan bij andere ongevallen.

Opvang in jeugdzorg kan dan volgens sommigen juist leiden tot extra risico wanneer kinderen in een groep worden opgevangen. Groepsdruk leidt dan tot bijvoorbeeld een hogere kans dat jongeren gaan blowen.

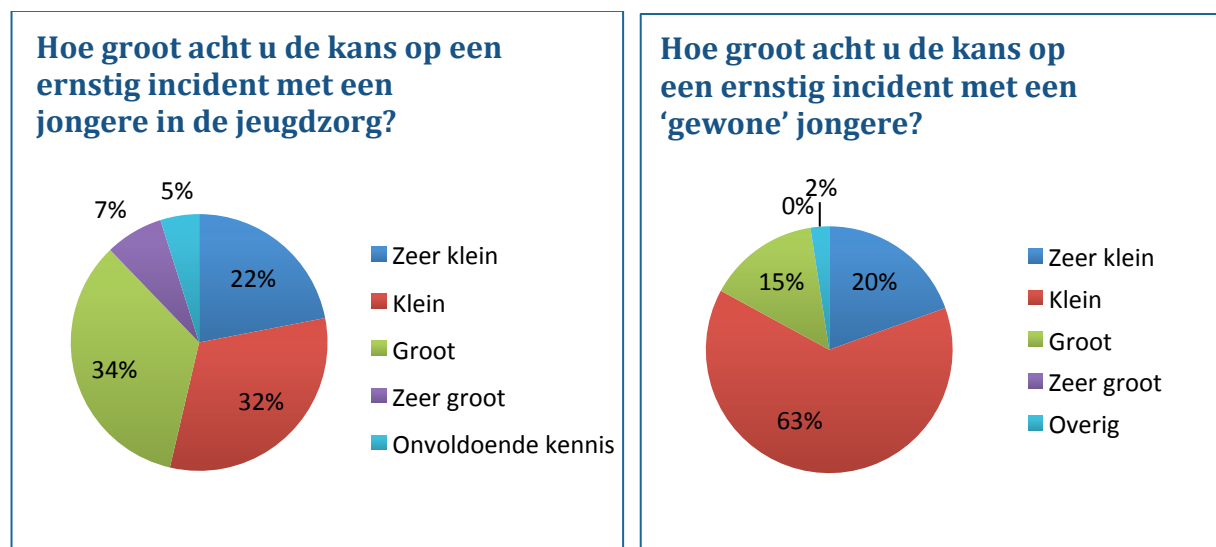
Een kenmerkend citaat dat beide argumenten verenigt is: *'Jeugdzorgjongeren willen graag ergens bij horen en daarom zijn ze extra vatbaar voor externe prikkels. Als iemand ze dan*

bijvoorbeeld drugs aanbiedt dan komen ze eerder in de verleiding om dit aan te nemen, omdat ze daardoor bij een groep kunnen horen.'

Op verschillende momenten werd anderzijds overigens 'vol vuur' benadrukt dat jeugdzorgjongeren en 'gewone' jongeren op andere punten niets van elkaar verschillen. *'Ik begrijp de reacties van mensen nooit zo waaruit blijkt dat zij aan jeugdzorgjongeren ander gedrag toekennen dan aan gewone jongeren. Men is bijvoorbeeld verbaasd als blijkt dat jeugdzorgjongeren seks met elkaar hebben. Doe effe normaal, natuurlijk hebben ze dat, het zijn toch jongeren!'*

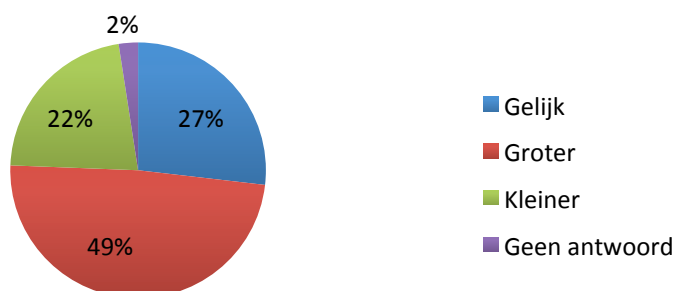
Kans op ernstig incident voor jongere onder de hoede van jeugdzorg versus 'gewone jongere'

54% van de ouders/verzorgers vindt dat de kans op een ernstig incident met een jongere in de jeugdzorg 'zeer klein' of 'klein' is. 41% vindt die kans juist 'zeer groot' of 'groot'. (Deze verdeling komt vrijwel overeen met de verdeling van de twee andere doelgroepen). Als het gaat om een jongere die NIET onder jeugdzorg valt dan vindt maar liefst 83% de kans op een ernstig incident 'zeer klein' of 'klein', terwijl slechts 15% die kans juist 'zeer groot' of 'groot' vindt.

Wanneer de antwoorden op de bovenstaande twee vragen wederom vergeleken worden, is zichtbaar dat 27% van de ouders/verzorgers de risico's op ernstige incidenten voor jongeren in de jeugdzorg dus hetzelfde inschatten als de risico's voor 'gewone jongeren'. 49% van de algemeen betrokkenen schat de risico's voor jongeren in de jeugdzorg groter in, terwijl 22% de risico's juist kleiner inschat.

Vergelijking: kans op een ernstig incident met een jongere in de jeugdzorg vindt men hetzelfde (gelijk), groter of kleiner dan voor een 'gewone' jongere

In de focusgroepen is nader ingegaan op hoe het komt dat een kleine helft van de ouders/verzorgers de risico's voor jongeren in de jeugdzorg hoger inschatten maar dat er toch ook nog ruim een kwart geen verschil ziet en bijna een kwart juist de risico's voor 'gewone' jongeren hoger inschat.

De meest genoemde verklaring voor een grotere inschatting van de kans op een ernstig incident met een jongere in de jeugdzorg in vergelijking met een 'gewone jongere' is het al eerder besproken kwetsbare karakter van jongeren die jeugdzorg nodig hebben.

Een geheel andere verklaring die werd gegeven in zowel de telefonische interviews (daar spontaan) als in de focusgroepen door degenen die de kans op een ernstig incident in de jeugdzorg hoger inschatten, is dat jeugdzorg geen goede bescherming biedt in vergelijking met de thuissituatie: *'Je gaat er dus vanuit dat jeugdzorg de professional is die jouw kind hulp gaat bieden. Ik kwam er pas na een half jaar achter dat er dingen met mijn kind bij jeugdzorg gebeurden die ik helemaal niet wilde. Mijn kind werd dus helemaal niet beschermd.'*

Een positieve duiding die verschillende ouders/verzorgers geven die de risico's voor 'gewone' jongeren groter achten, is dat door jongeren onder jeugdzorg te plaatsen ze juist (extra) bescherming krijgen. *'Ik had juist het idee dat mijn dochter in de jeugdzorg het veiligst was, omdat daar op haar gelet werd. Ik vond zelfs dat er soms te veel op haar gelet werd (...). Daarom heb ik zo aangedrongen op OTS [onder toezichtstelling]. Ik moest een OTS hebben om mijn dochter te beschermen.'* Deze ouders/verzorgers zijn dan ook van mening dat juist in de gezinnen waarvan gedacht wordt dat het allemaal koek en ei is, er veel meer dingen gebeuren met jongeren die niet door de beugel kunnen.

Een negatieve duiding die verschillende respondenten die de risico's voor 'gewone jongeren' groter achten, geven is dat er lange wachtlijsten zijn voordat er hulp komt of dat ouders vanwege het slechte imago van jeugdzorg niet om hulp durven vragen zodat hulp te laat komt: *'Het imago van jeugdzorg is zo slecht, dat niemand durft te bellen om hulp. Dus dat zou eerst eens aangepakt moeten worden. En zoals gezegd: de meeste incidenten gebeuren bij de gewone gezinnen.'*

Diegenen die denken dat de kans kleiner is benoemen overigens ook spontaan negatieve bijeffecten van de in hun perceptie betere bescherming die jeugdzorg biedt: *'Ik ben dus blij dat jeugdzorg mijn zoon heeft geplaatst, maar er worden ook jongeren in de iso [isoleercel] geplaatst, wat ik dus echt niet zie zitten. Het is ook schokkend om te zien dat dit gebeurt. Ze moeten juist beschermd worden, dan doe je ze dat toch niet aan.'*

Verklaring verschil tussen kleine inschatting relatief risico en grote inschatting kans op incident

In de twee laatste focusgroepen is uitgebreid stilgestaan bij een opvallend verschil in risicoperceptie:

- Bijna alle respondenten schatten de relatieve kans op een incident in de jeugdzorg (terecht) laag in, namelijk veel lager dan het omkomen door criminaliteit, alcohol- en drugsgebruik of verkeersongevallen.
- Van de respondenten schat anderzijds de helft in dat het risico op een incident voor zowel jongeren binnen als buiten de jeugdzorg (zeer)groot is.

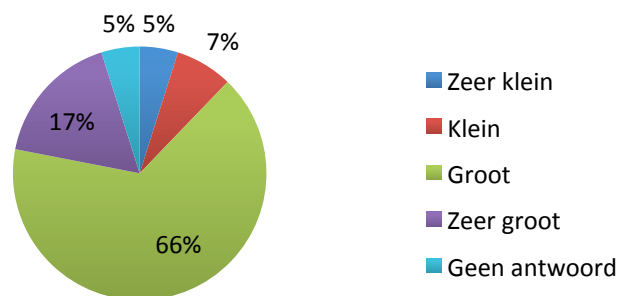
In de focusgroepen herhaalden de deelnemers deze inschatting terwijl ze desgevraagd de kans op het omkomen door een verkeersongeval ook absoluut als zeer klein inschatten.

In de discussie bleek het lastig om het verrassende van dit verschil in inschatting duidelijk over het voetlicht te brengen. Tot een bevredigende uitleg zijn we derhalve niet gekomen.

Kans op herhaling incident in Zeist

Met de ouders/verzorgers is specifiek ingegaan op een ernstig incident, namelijk het incident waarbij de twee onder toezicht van jeugdzorg staande broertjes Ruben en Julian uit Zeist om het leven kwamen. (In hoofdstuk 5 wordt hier nader op ingegaan.) Er is gevraagd hoe groot men de kans acht dat een dergelijk ernstig incident nog een keer plaatsvindt. 66% van de ouders/verzorgers denkt dat deze kans groot is.

Na informatie over specifiek incident: Hoe groot acht u de kans dat een dergelijk ernstig incident nog een keer plaatsvindt?

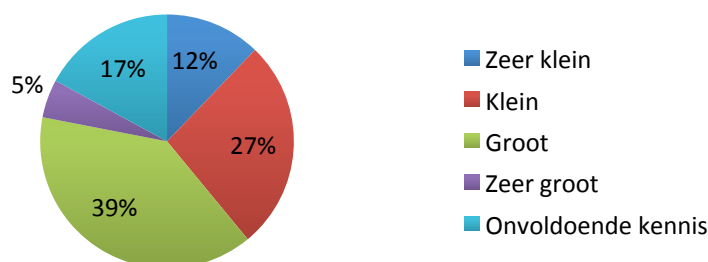

Tijdens de focusgroepen komt naar voren wanneer hierover wordt gesproken dat de aanwezigen denken dat incidenten niet te voorkomen zijn, dit soort dingen gebeurt nu eenmaal is het credo: *'Bovendien, ernstige incidenten gebeuren toch wel, zelfs met uithuisplaatsing voorkom je dat toch niet.'*

Kans op seksueel misbruik

Ook is er nader ingezoomd op het specifieke incidenttype 'seksueel misbruik'. Na een uitleg over wat wordt verstaan onder seksueel misbruik⁸ is gevraagd hoe groot men de kans inschat dat een uithuisgeplaatste jongere te maken krijgt met een dergelijk incident.⁹ 17% van de ouders/verzorgers gaf aan deze vraag niet te kunnen beantwoorden, omdat zij daartoe over onvoldoende kennis beschikken. De meerderheid van degenen met een mening (44% van totaal aantal respondenten) denkt dat de kans daarop 'groot' of 'zeer groot' is.

Hoe groot acht u de kans dat een uithuisgeplaatste jongere te maken krijgt met seksueel misbruik?

Tijdens de focusgroep erkennen ouders en verzorgers de ernst van seksueel misbruik maar stellen ook dat er soms overdreven gereageerd wordt: *'vroeger dachten we bij wat nu als seksueel misbruik wordt gezien, die man wil je altijd aanraken en dus moet je daar een beetje uit de buurt blijven.'*

(In paragraaf 4.3 wordt aangegeven dat 56% van de respondenten vindt dat de overheid moet investeren in het voorkomen van seksueel misbruik onder uithuisgeplaatste jongeren.)

⁸ Onder seksueel misbruik van kinderen wordt verstaan seksueel contact van een volwassene of een jongere met een kind dat jonger is dan 18 jaar, tegen de wil van het kind of zonder dat het kind het contact kan weigeren (zie Commissie Samson (2012), *Omringd door zorg, toch niet veilig*).

⁹ De reden dat wordt ingezoomd op dit specifieke incidenttype is dat voor dit type incident voor uithuisgeplaatsten gegevens beschikbaar zijn over het aantal incidenten. Deze gegevens konden verwerkt worden in informatieblokken en aan de respondenten aangereikt worden. De uitkomsten van de vragen die na het geven van deze informatieblokken zijn gesteld, komen in hoofdstukken 4 en 6 aan bod.

Verschillende percepties van kansen en percentages

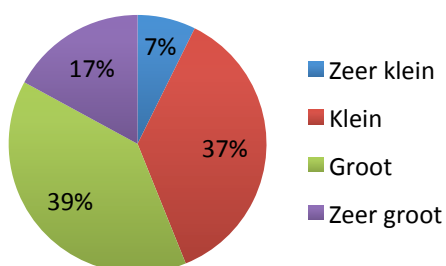
Aan de ouders/verzorgers werd de volgende informatie verstrekt:

Informatieblok¹⁰

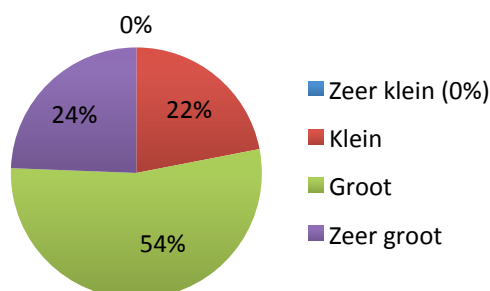
- In 2012 zijn er ongeveer 103.000 jongeren door jeugdzorg geholpen
- In diezelfde periode werden er 130 ernstige incidenten gemeld met een jongere in de jeugdzorg.
- Met andere woorden: 0,12% van de jongeren in de jeugdzorg heeft te maken gehad met een ernstig incident.
- Of anders gezegd: 1 op de 1000 jongeren in de jeugdzorg heeft te maken gehad met een ernstig incident.

Vervolgens is gevraagd of men de kans van 0,12% en het absolute aantal van 130 als (zeer) groot of (zeer) klein inschat. De meeste mensen (78%) ervaren hetzelfde feitelijk aantal ernstige incidenten groter als het in absoluut aantal wordt gepresenteerd dan als het als percentage wordt gepresenteerd.

Wat vindt u van deze kans (=0,12%)? (N=40)

Wat vindt u van het aantal incidenten (=130) dat werd gemeld?

In twee laatste focusgroepen waarop hier op werd ingegaan, werd hiervoor als verklaring gegeven dat het absolute aantal 'de incidenten een gezicht geeft, dat wil zeggen dat je dan ziet dat het om 130 kinderen gaat' en 'het risico wordt meer concreet'.

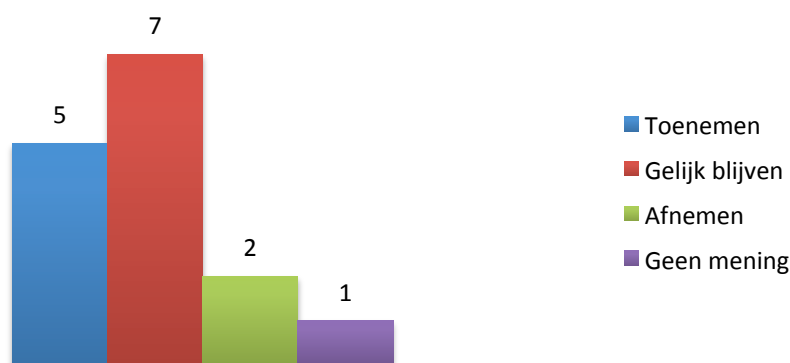
Burgerparticipatie

De overheid wil graag naar een 'participatiesamenleving'. Dat betekent bijvoorbeeld dat burgers met een zorgvraag niet meteen bij de professionele instanties om hulp vragen, maar eerst kijken of de hulp door het eigen netwerk, zoals familie, burens etc. geleverd kan worden. Er is daarom gevraagd hoe respondenten denken over de inzet van deze niet-professionele krachten om ernstige incidenten in de jeugdzorg te voorkomen. Deze vraag is in de laatste

¹⁰ Cijfers afkomstig van www.rijksoverheid.nl

fase van het onderzoek als extra vraag aan de vragenlijst toegevoegd waardoor slechts 14 ouders/verzorgers hierover zijn bevroegd.

Denkt u dat door de inzet van het eigen netwerk (familie of buurtgenoten) het aantal incidenten met jongeren die jeugdzorg nodig hebben, zal toenemen, gelijkblijven of afnemen? (In absolute aantallen, N=14)

In de laatste twee focusgroepen is met nadruk ingegaan op deze vraag.

Deelnemers die denken dat het aantal incidenten zal verminderen, verwachten dat mensen uit het eigen netwerk gemotiveerder zijn om incidenten te voorkomen: *‘De begeleiding van een professional of van iemand die van je houdt is echt een wereld van verschil en op de lange termijn levert het emotionele voordelen op. Wanneer jeugdzorg zich ermee gaat bemoeien levert dat alleen maar meer stress en druk in een gezin en ook meer risico op een incident’.*

Deelnemers die denken dat het aantal incidenten gelijk zal blijven, redeneerden meestal als volgt: de meeste mensen doen ook nu al bij voorkeur een beroep op het eigen netwerk dus wie in de jeugdzorg terecht komt heeft maar een beperkt geschikt netwerk en daarmee zal de inzet (en het risico) van de jeugdzorg in de toekomstige participatiesamenleving niet veranderen. Ook wordt opgemerkt dat *‘De ernstige gevallen zien we nu al niet, zien we die dan wel?’*

Deelnemers die denken dat de kans op incidenten toeneemt twijfelen aan de beschikbaarheid en/of geschiktheid van netwerken zodat de resulterende mindere jeugdzorg een negatief effect heeft: *‘Niet iedereen heeft een eigen netwerk en emotionele binding bevordert ook dat dingen niet gezien of gemeld worden’* Niet verwonderlijk betreft het hier vooral deelnemers met eigen positieve ervaringen met de jeugdzorg.

3.4 Meest opvallend

Alle drie de doelgroepen hebben een lage inschatting van het relatieve risico dat jongeren in de jeugdzorg lopen om door incidenten in de jeugdzorg om het leven te komen dat wil

zeggen dat ze andere risico's als verkeersongevallen en alcohol- en drugsgebruik groter inschatten. Deze inschatting klopt met de beschikbare cijfers. Deze correct relatieve inschatting van risico's past precies bij de eerdere bevindingen van publieksonderzoek dat door het ministerie van BZK in het kader van het programma Risico's en Verantwoordelijkheden is verricht.

De kans op omkomen door criminaliteit en alcohol- en drugsgebruik wordt hoger ingeschat voor jongeren die jeugdzorg nodig hebben dan voor gewone jongeren vanwege, zo bleek bij navragen in de focusgroepen, in de eerste plaats de kenmerken van de jongeren die jeugdzorg nodig hebben en die hen kwetsbaar maken. In de tweede plaats werd de groepsvorm waarin jeugdzorg soms plaatsvindt genoemd als een omgeving waar voorspelbaar groepsdruk ontstaat richting alcohol- en drugsgebruik. Specifieke cijfers lijken hierover niet voorhanden maar op voorhand lijkt de inschatting niet onredelijk. In het bijzonder valt op dat de respondenten de negatieve bijeffecten van de soms noodzakelijke veiligheidsmaatregel 'onder toezicht plaatsen' onderkennen.

Er is geen eenduidigheid onder de respondenten van de verschillende doelgroepen of jongeren in de jeugdzorg nu meer of minder risico lopen op de incidenten die centraal staan in deze rapportage dan jongeren buiten de jeugdzorg. Bij het algemeen publiek en de algemeen betrokkenen zijn de fracties die denken dat het risico groter, kleiner of gelijk blijft niet significant verschillend. De ouders/verzorgers denken daar significant anders over in de zin dat de helft van hen met een mening vindt dat het kans op incidenten bij jongeren binnen de jeugdzorg groter is dan kans op incidenten bij 'gewone' jongeren.

De wijze van presentatie van cijfers is van groot belang: absolute aantallen versus percentages of relatieve inschattingen versus absolute inschatting van één risico hebben groot effect op de inschatting van respondenten.

4 Thema: hoe denken burgers over het voorkomen van ernstige incidenten?

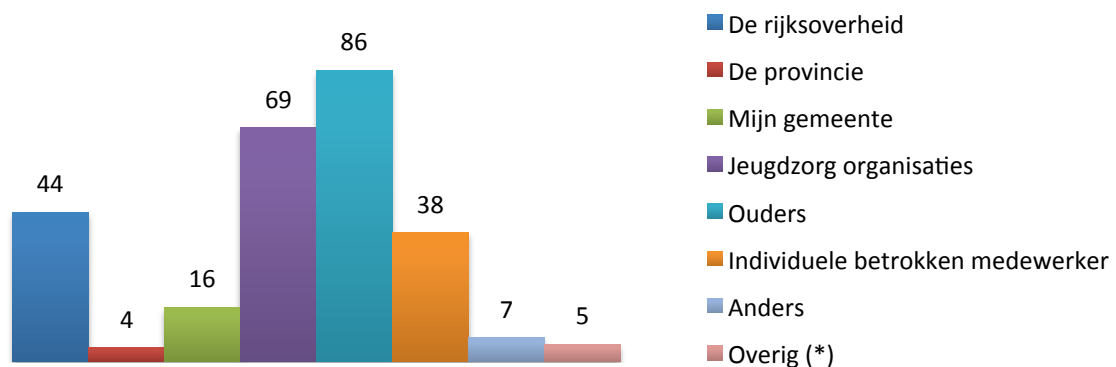
In dit hoofdstuk wordt gekeken hoe burgers denken over het voorkomen van ernstige incidenten met een jongere in de jeugdzorg. Herhaald wordt dat met een ernstig incident in deze rapportage steeds wordt bedoeld seksueel misbruik, lichamelijke- of geestelijke mishandeling of verwaarlozing van jongeren soms zelfs met de dood tot gevolg. Vanzelfsprekend komt daarbij nadrukkelijk het verantwoordelijkheidsvraagstuk aan bod.

4.1 De mening van het algemeen publiek

Verantwoordelijkheidsverdeling

De respondenten is gevraagd wie in hun ogen verantwoordelijkheid dragen voor het voorkomen van ernstige incidenten met jongeren in de jeugdzorg. Er is daartoe een aantal keuzemogelijkheden voorgelegd. De respondenten mochten meerdere antwoorden geven als men vond dat er niet één actor, maar er meerdere actoren verantwoordelijk zijn. Er zijn totaal 269 antwoorden gegeven.¹¹ Het grootste gedeelte van het algemeen publiek vindt dat de verantwoordelijkheid voor ernstige incidenten met een jongere in de jeugdzorg bij de ouders ligt:¹²

Wie is verantwoordelijk om ernstige incidenten in de jeugdzorg te voorkomen? (In absolute aantallen, 269 antwoorden gegeven)

(*) = onvoldoende kennis (4); geen mening (1).

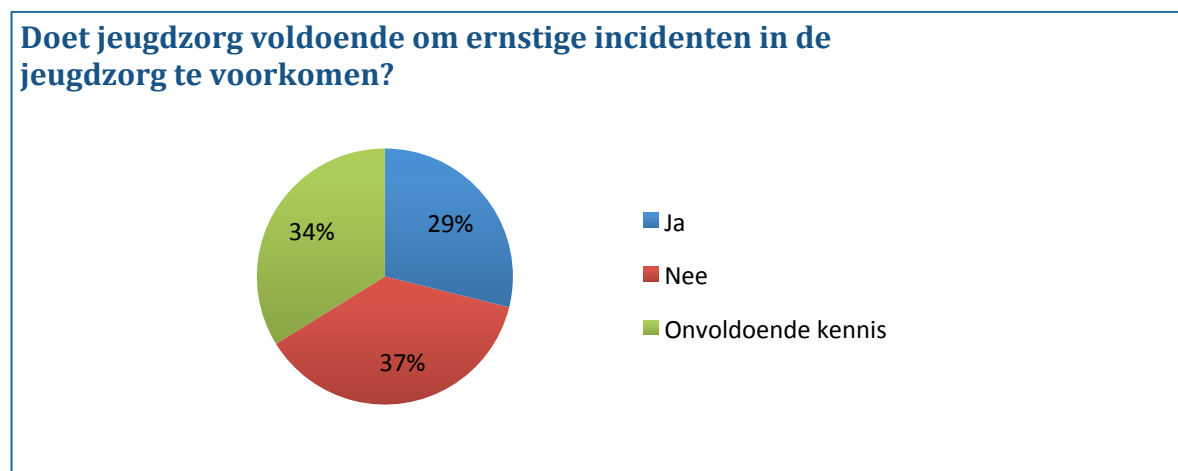
¹¹ Omdat de respondenten meerdere antwoorden mochten geven, is het niet mogelijk om de resultaten in een cirkeldiagram weer te geven, dat wil zeggen in percentages.

¹² In de categorie 'anders' vallen: artsen (2), degene die de leiding heeft (1), directe omgeving (2) en politie (2).

Ook vindt een aanzienlijk deel van het algemeen publiek dat jeugdzorg(organisaties) en de individuele betrokken jeugdzorgmedewerker verantwoordelijk zijn voor ernstige incidenten in de jeugdzorg.

Voorkomen van ernstige incidenten door jeugdzorg

Aan de respondenten is gevraagd of jeugdzorg in hun ogen voldoende doet om ernstige incidenten in de jeugdzorg te voorkomen. Wat opvalt is dat het percentage respondenten dat beargumenteerd aangeeft er onvoldoende vanaf te weten om de vraag te kunnen beantwoorden in vergelijking tot eerdere vragen vrij hoog is. Maar liefst 34% heeft voor deze antwoordcategorie gekozen.

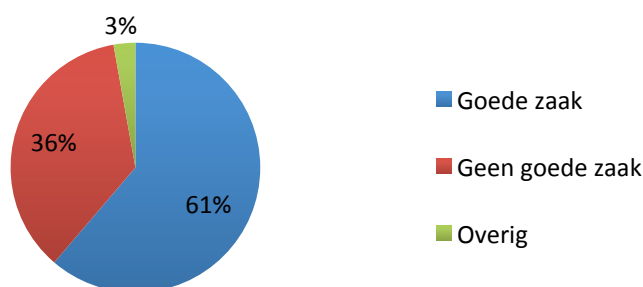

Aan de respondenten die vinden dat jeugdzorg onvoldoende doet om ernstige incidenten in de jeugdzorg te voorkomen (37%), is gevraagd wat er volgens hen beter kan. Het meest gehoorde antwoord, weliswaar op verschillende manieren geformuleerd, is dat jeugdzorg meer aandacht moet besteden aan het kind: *'Meer aandacht en luisteren, willen begrijpen waar de jeugd mee zit. Het wordt nu allemaal erg afgeraffeld'* of *'Ze moeten zich inleven in de gedachtegang van kinderen.'* Wat opvalt is dat de antwoorden vrijwel hetzelfde zijn als de antwoorden die gegeven werden bij de 'algemene indruk', dat wil zeggen om de algehele jeugdzorg te verbeteren.

Veiligheid boven alles?

Om meer inzicht te verkrijgen in hoeverre de respondenten ook vinden dat incidenten ten koste van alles voorkomen zouden moeten worden, is hen de volgende stelling voorgelegd: *Ten koste van alles moeten ernstige incidenten in de jeugdzorg voorkomen worden, geld speelt geen rol.* Ruim de helft (61%) was het eens met de stelling:

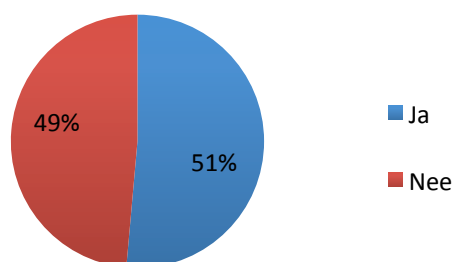
Stelling: ten koste van alles moeten ernstige incidenten in de jeugdzorg voorkomen worden, geld speelt geen rol

Bereidheid tot betalen meer belasting

Aansluitend op bovenstaande vraag is aan de respondenten gevraagd of zij bereid zijn om 100 euro per jaar meer belasting te betalen om op die manier ernstige incidenten in de jeugdzorg te voorkomen. Ongeveer de helft van het algemeen publiek is hiertoe bereid. Dit percentage ligt 10% lager dan het aantal mensen dat vindt dat ernstige incidenten ten koste van alles voorkomen moeten worden. Een groot aantal respondenten die niet meer belasting wil betalen, vindt dat het geld dat nu omgaat in de jeugdzorg beter ingezet zou moeten worden. In een enkel geval gaf men aan dat er ook op andere onderwerpen, zoals ontwikkelingshulp, bezuinigd kan worden zodat dit ten goede van jeugdzorg kan komen.

Bent u ook bereid om bijvoorbeeld 100 euro per jaar meer belasting te betalen zodat ernstige incidenten in de jeugdzorg voorkomen kunnen worden?

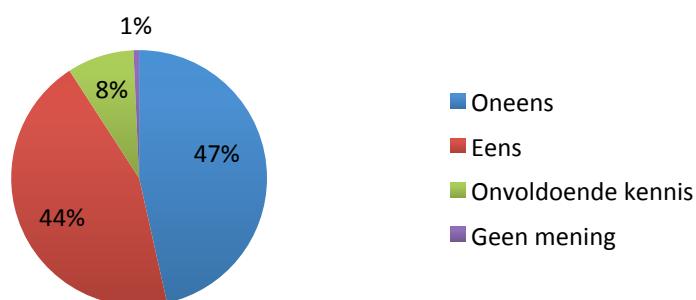

Jeugdzorgjongeren versus gewone jongeren

Uit de staafdiagram aan het begin van deze paragraaf blijkt dat het algemeen publiek ook de overheid (rijksoverheid en gemeenten) een verantwoordelijkheid toedicht om ernstige incidenten in de jeugdzorg te voorkomen. Om te kijken of er een verschil in deze verantwoordelijkheid is voor ernstige incidenten waarbij jongeren in de jeugdzorg zijn betrokken en ernstige incidenten waarbij jongeren die NIET onder jeugdzorg vallen (kortweg aangeduid als 'gewone' jongeren) zijn betrokken, hebben wij de volgende stelling

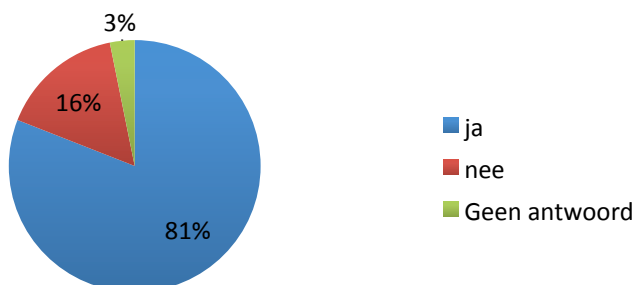
voorgelegd: 'De overheid (minister of burgemeester) draagt meer verantwoordelijkheid voor ernstige incidenten met jongeren in de jeugdzorg dan voor ernstige incidenten met 'gewone' jongeren.'

Stelling: De overheid draagt meer verantwoordelijkheid voor ernstige incidenten met jongeren in de jeugdzorg dan voor ernstige incidenten met 'gewone' jongeren

Aan de respondenten die het eens met de stelling waren (N=63), is vervolgens gevraagd of dit ook betekent dat de overheid dan meer geld in jeugdzorg moet investeren. Een overgrote meerderheid (81%) was het daarmee eens:

Bij eens (N=63): Vindt u dat de overheid meer geld moet investeren in de jeugdzorg om ernstige incidenten te voorkomen?

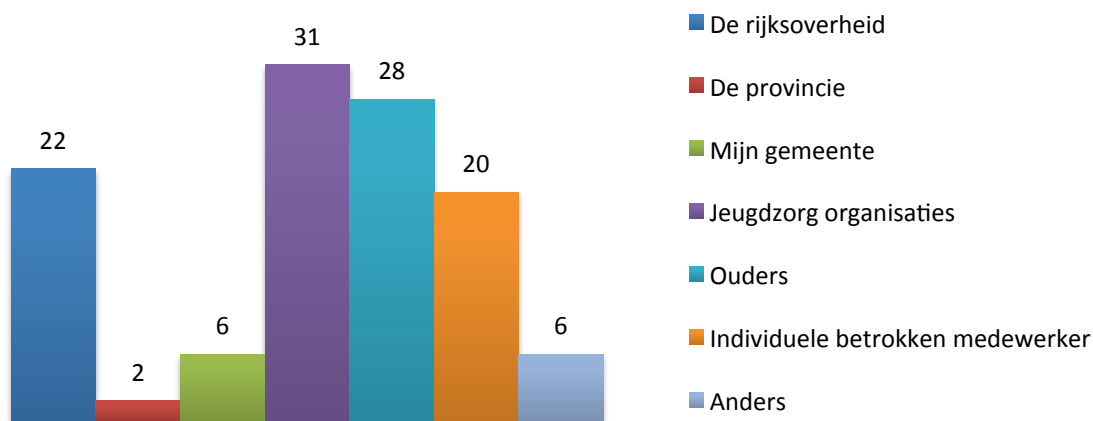
4.2 De mening van algemeen betrokkenen

Verantwoordelijkheidsverdeling

In vergelijking met het algemeen publiek vinden meer algemeen betrokkenen dat jeugdzorgorganisaties een verantwoordelijkheid hebben om ernstige incidenten in de jeugdzorg te voorkomen in vergelijking met de keuze voor ouders als verantwoordelijken:¹³

¹³ In de categorie 'anders' zijn genoemd: omgeving/vrienden (1), scholen (3), politie (1) en gezamenlijke verantwoordelijkheid (1).

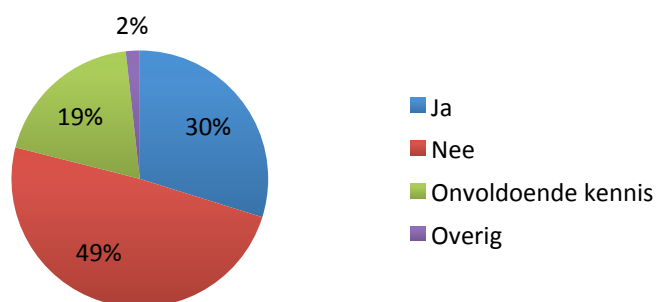
Wie is verantwoordelijk om ernstige incidenten in de jeugdzorg te voorkomen? (In absolute aantallen, 115 antwoorden gegeven)

Voorkomen van ernstige incidenten door jeugdzorg

Ook aan de algemeen betrokkenen is gevraagd of jeugdzorg in hun ogen voldoende doet om ernstige incidenten in de jeugdzorg te voorkomen. Het percentage respondenten dat beargumenteerd aangeeft er onvoldoende vanaf te weten om de vraag te kunnen beantwoorden is ook bij deze doelgroep vrij hoog, maar is met 19% de helft (en significant) lager dan bij het algemeen publiek. Dat ligt in de lijn der verwachtingen, omdat betrokkenen meer ervaring(en) met jeugdzorg zullen hebben. De helft van de betrokkenen vindt dat jeugdzorg niet voldoende doet om incidenten in de jeugdzorg te voorkomen. Dit percentage ligt significant hoger dan bij het algemeen publiek (38%).

Doet jeugdzorg voldoende om ernstige incidenten in de jeugdzorg te voorkomen?

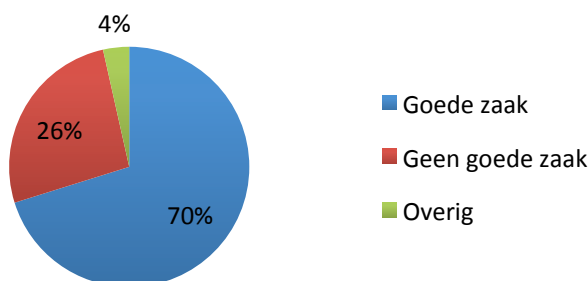
De algemeen betrokkenen die vinden dat jeugdzorg onvoldoende doet om ernstige incidenten in de jeugdzorg te voorkomen, vinden net als het algemeen publiek dat er winst te behalen valt als jeugdzorg meer aandacht besteedt aan het kind: *'Het mag allemaal wat bedachtzamer, bekijk de situatie alsof het je eigen kind is'*. Ook betere onderlinge afstemming

door middel van goede communicatie is een regelmatig genoemde verbeteractie: *'Ze moeten beter afstemmen en meer tijd nemen'* Ook deze antwoorden komen overeen met de antwoorden op de 'algemene indruk-antwoorden' voor een verbeteringen in de jeugdzorg.

Veiligheid boven alles?

Aan de algemeen betrokkenen is ook gevraagd wat zij vinden van de stelling: 'ten koste van alles moeten ernstige incidenten in de jeugdzorg voorkomen worden, geld speelt geen rol'. Bijna driekwart van de algemeen betrokkenen (70%) is het eens met deze stelling (tegen 61% van het algemeen publiek).

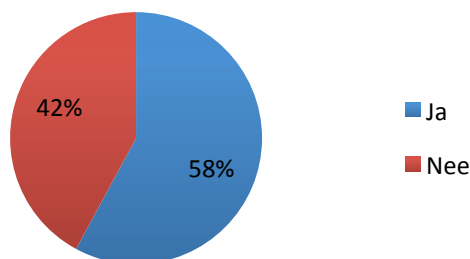
Stelling: ten koste van alles moeten ernstige incidenten in de jeugdzorg voorkomen worden, geld speelt geen rol

Bereidheid tot betalen meer belasting

Een vergelijkbaar lager percentage van de mensen (58%, tegen 51% van het algemeen publiek) is bereid daar zelf aan mee te betalen in de vorm van meer belasting.

Bent u bereid om bijvoorbeeld €100,- per jaar meer belasting te betalen zodat ernstige incidenten in de jeugdzorg voorkomen kunnen worden?

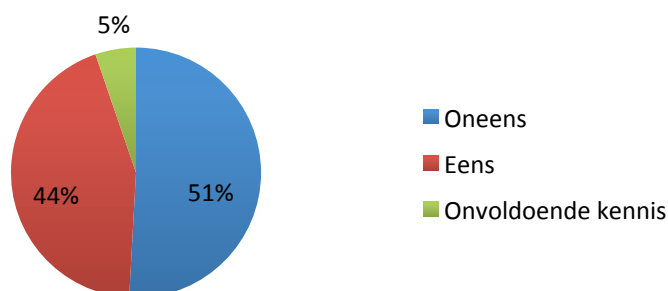
Een veel gehoord argument van degenen die niet extra willen betalen, is dat jeugdzorg en de overheid het geld dat ze hebben effectiever en efficiënter moeten inzetten. Verschillende respondenten gaven aan dat er nu veel geld verspild wordt. Kenmerkende citaten zijn: *'Ik*

denk dat jeugdzorg zo inefficiënt is, dat ze eerst daar moeten beginnen' en "het is geen kwestie van geld, het moet goed geregeld worden'. Ook klassieke argumenten als 'Ik betaal al genoeg belasting, ze moeten maar ergens anders op korten' worden door enkelen gebruikt. Een van de respondenten geeft daarnaast aan 'sommige mensen hebben helemaal geen kinderen en die zouden dan ook moeten meebetalen, dat is niet eerlijk'.

Jeugdzorgjongeren versus 'gewone' jongeren

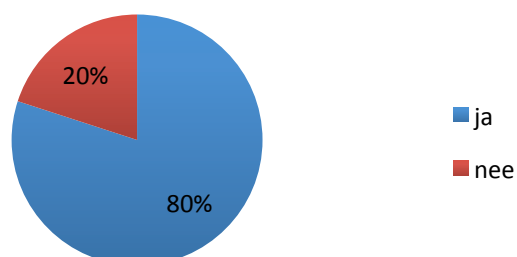
Ruim de helft van de algemeen betrokkenen (51%, tegen 49% van het algemeen publiek) is het eens met de stelling dat de overheid meer verantwoordelijkheid draagt voor ernstige incidenten met jongeren in de jeugdzorg dan voor ernstige incidenten met 'gewone' jongeren.

Stelling: de overheid draagt meer verantwoordelijkheid voor ernstige incidenten met jongeren in de jeugdzorg dan voor ernstige incidenten met 'gewone' jongeren

Aan de respondenten die het met de stelling eens waren (N=25), is wederom gevraagd of dit dan ook betekent dat de overheid meer geld in jeugdzorg moet investeren. Een overgrote meerderheid (80%) was het daarmee eens:

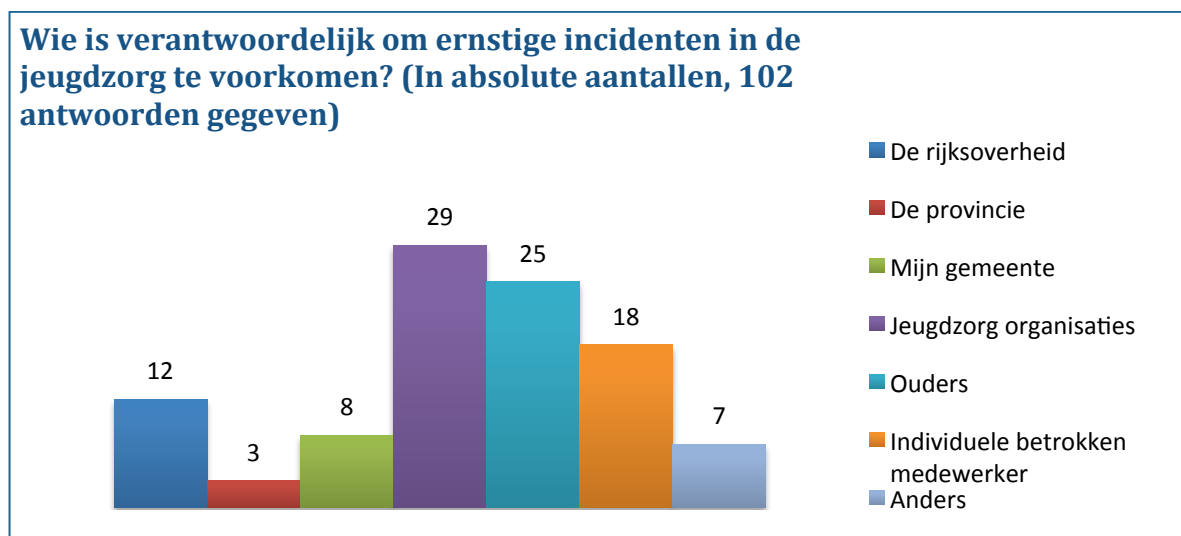
Bij eens (N=25): Vindt u dat de overheid meer geld moet investeren in de jeugdzorg om ernstige incidenten te voorkomen?

4.3 De mening van ouders/verzorgers

Verantwoordelijkheidsverdeling

Ouders/verzorgers noemden (net als de algemeen betrokkenen) het meeste dat jeugdzorgorganisaties de verantwoordelijkheid hebben om ernstige incidenten in de jeugdzorg te voorkomen. Dit verschilt van de inschatting van het algemeen publiek dat het meeste de ouders verantwoordelijk acht. Meer in zijn algemeenheid is de verantwoordelijkheidsverdeling van de ouders/verzorgers vrijwel gelijk aan die van de algemeen betrokkenen:¹⁴

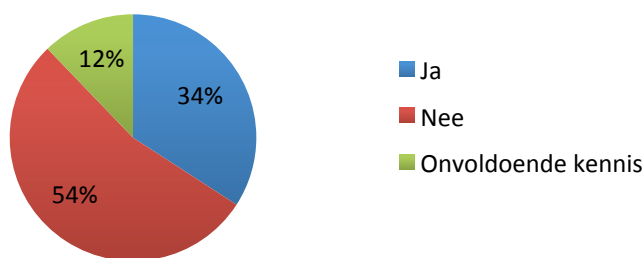
Voorkomen van ernstige incidenten door jeugdzorg

Op de vraag of jeugdzorg voldoende doet om ernstige incidenten in de jeugdzorg te voorkomen gaf een derde van de ouders en verzorgers aan dat dit inderdaad het geval is. Ruim de helft vond dat jeugdzorg niet genoeg doet. Dit is iets meer dan de algemeen betrokken vonden (49%).

¹⁴ In de categorie 'anders' werden (gezins)voogd (2), pleegouders (2), de jongeren zelf (2) en de omgeving (1) genoemd.

Doet jeugdzorg voldoende om ernstige incidenten in de jeugdzorg te voorkomen?

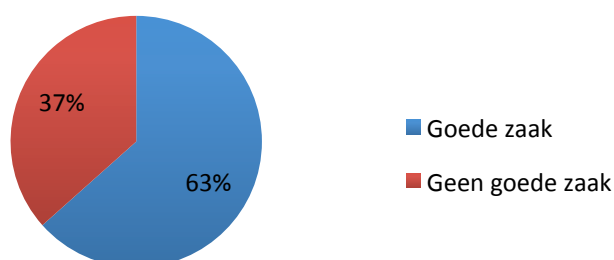

Op de vraag wat er beter kan, werden antwoorden gegeven die in twee categorieën uiteenvallen. De eerste zijn verbeteringen binnen de jeugdzorgorganisaties zelf als: *'beter screenen'*. De tweede categorie gaat om de samenwerking met ouders/verzorgers: *'Beter luisteren wanneer mensen een melding doen', en 'ze moeten meer samenwerken met de ouders, die weten ook veel van de kinderen. Jeugdzorg staat vaak niet open voor de inbreng van ouders'*.

Veiligheid boven alles?

Aansluitend op bovenstaande vraag is aan de ouders/verzorgers gevraagd of zij vinden dat ernstige incidenten in de jeugdzorg ten koste van alles voorkomen moeten worden. Waar bij het algemeen publiek de verdeling 'goede zaak' versus 'geen goede zaak' redelijk gelijk was, antwoordde nu significant meer ouders/verzorgers 'goede zaak' (namelijk 63%). Dit percentage ligt wel iets lager dan bij de algemeen betrokkenen (70%).

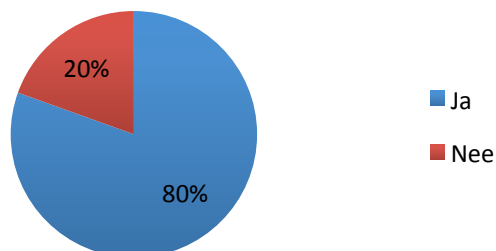
Stelling: ten koste van alles moeten ernstige incidenten in de jeugdzorg voorkomen worden, geld speelt geen rol

Bereidheid tot betalen van meer belasting

Wederom aansluitend is de vraag gesteld of de ouders/verzorgers ook bereid zijn zelf mee te betalen in de vorm van meer belasting. De overgrote meerderheid is hiertoe bereid (80%).

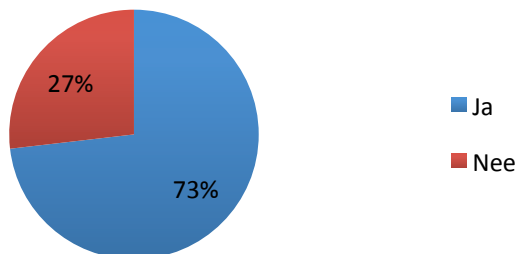
Bent u ook bereid om bijvoorbeeld € 100,- per jaar meer belasting te betalen zodat ernstige incidenten in de jeugdzorg voorkomen kunnen worden?

In de focusgroepen werd enigszins 'sceptisch' de kanttekening geplaatst dat men niet denkt dat meer geld de oplossing is, maar mocht blijken dat dit wel zo is dan zijn ze wel bereid om extra bij te dragen. Een van de respondenten gaf aan: *'Als daarmee ernstige incidenten voorkomen kunnen worden dan wil ik ook wel € 1.000,- betalen, maar ernstige incidenten kun je nu eenmaal niet altijd voorkomen. Ik denk dat het weggegooid geld is, want zelfs met 1 op 1 zorg voorkom je niet alle ernstige incidenten'*. De respondenten die aangaven niet mee te willen betalen, gaven redenen die veelal hetzelfde waren als bij de algemeen betrokkenen en het algemeen publiek. Een kenmerkende uitspraak was: *'Ik vind dat de overheid het geld beter moet gebruiken, nu vloeit er veel geld weg aan onzin'*.

Deze vraag is nogmaals gesteld na het geven van informatie over de kosten van de jeugdzorg (zie paragraaf 2.3) en de kans op een ernstig in de jeugdzorg is (zie paragraaf 3.3). De overgrote meerderheid (73%) geeft nog steeds aan bereid te zijn om meer belasting te betalen. (Op de populatie van N=41 betekent dit dat in vergelijking met de vorige vraag de facto twee mensen minder.) Wederom gaven verschillende respondenten die niet bereid waren meer belasting te betalen aan dat het geld beter besteed moet worden: *'Je kunt ernstige incidenten toch niet voorkomen en 2 miljard is echt veel geld. Jeugdzorg moet het maar beter besteden.'* En: *'Ze moeten meer kunnen dan ze nu doen voor dit geld'*. Sommige respondenten die bereid waren meer belasting te betalen waren uitgesproken: *'Ik zou dat makkelijk betalen en ook wel het dubbele als het moet'*.

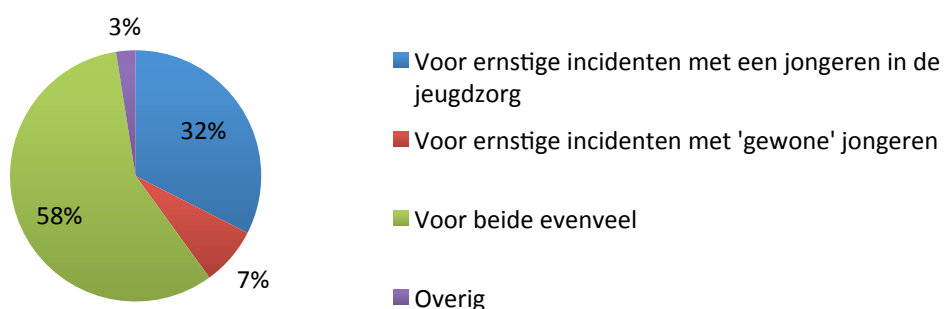
Na extra informatie: bent u bereid om bijvoorbeeld € 100,- per jaar meer belasting te betalen om meer ernstige incidenten in de jeugdzorg te voorkomen?

Jeugdzorgjongeren versus 'gewone' jongeren

Ook aan de ouders en verzorgers is gevraagd voor welke groep jongeren de overheid meer verantwoordelijkheid draagt. De vraag is ten opzichte van de straatinterviews iets anders geformuleerd. In plaats van het voorleggen van een stelling is er een vraag gesteld met een aantal antwoordcategorieën. Ruim de helft van de ouders/verzorgers vindt dat de overheid dezelfde verantwoordelijkheid draagt voor het voorkomen van ernstige incidenten met jongeren in de jeugdzorg als met 'gewone' jongeren. Ongeveer een derde (32%) vindt dat de overheid meer verantwoordelijkheid draagt in dit verband voor jongeren in de jeugdzorg. Bij zowel het algemeen publiek als de algemeen betrokkenen lag dit percentage significant hoger: 44%.

Waarvoor draagt de overheid meer verantwoordelijkheid?

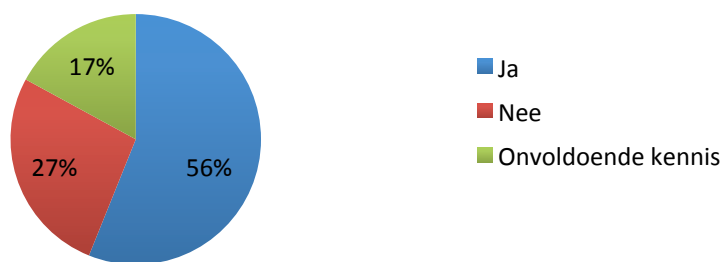
In de focusgroepen kwam het beeld naar voren dat al eerder geschetst werd, namelijk dat de deelnemers vooral zien dat jongeren met een probleem niet altijd (door diverse oorzaken) onder de hoede van jeugdzorg vallen. Voor die jongeren zonder hulp heeft de overheid dan een even grote verantwoordelijkheid in de perceptie van de deelnemers.

Aan de respondenten die vonden dat de overheid meer verantwoordelijkheid draagt voor ernstige incidenten in de jeugdzorg, is gevraagd of de overheid dan ook meer zou moeten investeren in de jeugdzorg. Driekwart (N=12) van de ouders/verzorgers was het daarmee eens.

Seksueel misbruik

Nadat aan de ouders/verzorgers is gevraagd hoe groot zij de kans achten dat een uithuisgeplaatste jongere te maken krijgt met seksueel misbruik (zie paragraaf 3.3: 39% achtte die kans 'zeer klein' tot 'klein' en 43% achtte die kans 'groot' tot 'zeer groot') is gevraagd of ze vinden dat er meer geld geïnvesteerd moet worden om seksueel misbruik te voorkomen. Hoewel 39% de kans 'zeer klein' tot 'klein' acht vindt een meerderheid (56%) dat er meer geïnvesteerd moet worden om seksueel misbruik onder uithuisgeplaatste jongeren te voorkomen.

Vindt u dat er meer geld geïnvesteerd moet worden om seksueel misbruik onder uithuisgeplaatste jongeren te voorkomen?

Vervolgens kregen de respondenten de volgende informatie aangereikt:

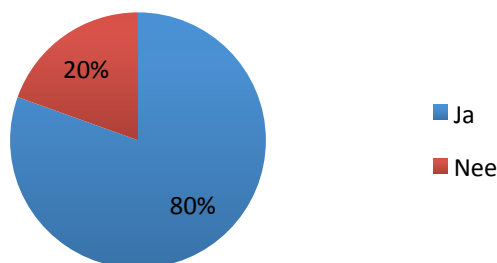
Informatieblok¹⁵

In 2010 kreeg 14% van de uit huis geplaatste kinderen te maken met seksueel misbruik. Bij kinderen die niet onder jeugdzorg vallen, is dit de helft, dus 7%. Met andere woorden: Uit huis geplaatste kinderen zijn twee keer zo vaak slachtoffer van seksueel misbruik als kinderen die niet onder jeugdzorg vallen.

Wederom is gevraagd of men bereid zou zijn om 100 euro per jaar meer belasting te betalen om seksueel misbruik onder uithuisgeplaatste jongeren te voorkomen. De overgrote meerderheid (80%) is hiertoe bereid. Er is daarmee geen significant verschil tussen het percentage bereidwilligen voor en na het geven van extra informatie (al dan niet over seksueel misbruik).

¹⁵ Commissie Samson (2012), *Omringd door zorg en toch niet veilig*.

Na extra informatie: bent u bereid om 100 euro per jaar meer belasting te betalen om seksueel misbruik onder uithuisgeplaatste jongeren te voorkomen?

4.4 Meest opvallend

In de eerste plaats valt op dat bij de vraag naar wie verantwoordelijk is voor het voorkomen van incidenten het algemeen publiek significant meer verwijst naar ouders terwijl algemeen betrokkenen en ouders/verzorgers significant meer vooral jeugdzorgorganisatie als verantwoordelijk zien. Op de derde (significant lagere) plaats hebben alle doelgroepen de individuele jeugdzorg medewerker staan.

Bij de vraag op de stelling dat de overheid een zwaardere verantwoordelijkheid draagt voor het voorkomen van incidenten met kinderen in de jeugdzorg in vergelijking met 'gewone jongeren' is zowel 44% van het algemeen publiek als van de algemeen betrokkenen het eens. Aan de ouders/verzorgers is in plaats van het voorleggen van een stelling er een vraag gesteld met een aantal antwoordcategorieën. Nu vindt significant minder, namelijk ongeveer een derde van hen (32%), dat de overheid meer verantwoordelijkheid draagt in dit verband voor jongeren in de jeugdzorg. Dit suggereert ook hier dat de wijze van vraagstelling van belang is. De bevinding past bij de eerdere conclusie dat eindimensionale vragen (zoals stellingen) minder oproepen tot het maken van een bredere afweging.

De bereidheid om 100 euro extra te betalen aan veiligheid in de jeugdzorg is voor alle doelgroepen ongeveer driekwart van de respondenten. Dit contrasteert sterk met eerdere onderzoeken vanuit het programma Risico's en Verantwoordelijkheden in andere veiligheidsdomeinen waar a) de bereidheid veel lager ligt en b) betrokkenen meer bereid zijn tot investeren dan niet betrokkenen. Een verklaring voor het laatste kan zijn dat veel betrokkenen die niet extra willen investeren van mening zijn dat er veel geld binnen de jeugdzorg wordt verspild dat ook voor veiligheid kan worden ingezet.

In het algemeen valt op dat veel respondenten verbeteringen in de algemene kwaliteit van de jeugdzorg gelijk lijken te stellen aan betere veiligheid. Met andere woorden: betere algemene jeugdzorg zorgt voor minder incidenten. Zij hebben nog anders geformuleerd veelal geen specifieke veiligheidsmaatregelen op het oog (zoals aangepaste controlerende procedures)

---

maar denken dat betere algemene zorg (zoals meer samenwerking met ouders) preventief werkt. Deze vermenging heeft geen parallel in het eerdere onderzoek.

5 Thema: hoe denken burgers over het voorkomen van incidenten nadat een incident heeft plaatsgevonden?

In dit hoofdstuk wordt gekeken naar hoe burgers denken over het voorkomen van ernstige incidenten en wat zij verwachten van de overheid als er een ernstig incident heeft plaatsgevonden.

5.1 De mening van het algemeen publiek

Ter verdieping op de algemene verantwoordelijkheidsverdelingsvraag (zie staafdiagram in paragraaf 4.1) zijn twee specifieke incidenten voorgelegd en is gevraagd wie voor dit incident *vooral* verantwoordelijk was. Voorafgaand is aangegeven dat de bij de incidenten betrokken jongeren onder de aandacht van jeugdzorg vielen. Alleen aan de respondenten die zich het incident konden herinneren, zijn de vragen gesteld. De respondenten mochten nu maar één antwoord geven.

Incident 'meisje van Nulde'

60% (dit komt overeen met 86 respondenten) van het algemeen publiek kon zich het incident waarbij Rowena Rijkers, lange tijd aangeduid als 'het meisje van Nulde', om het leven kwam herinneren.¹⁶

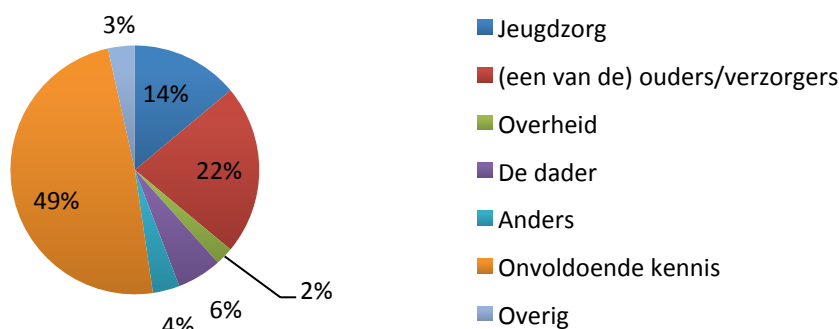
Bijna de helft van de respondenten die zich het incident konden herinneren (N=86), gaf vervolgens aan onvoldoende kennis te hebben om een actor aan te wijzen die zij vooral verantwoordelijk voor het incident houden. Een kleine kwart (22%) vond dat vooral (een van) de ouders/verzorgers verantwoordelijk waren, terwijl een iets lager percentage (14%) jeugdzorg als verantwoordelijke aanwees.¹⁷

---

¹⁶ In 2001 werd op strand Nulde bij Putten het hoofd van een jong meisje aangetroffen. Na langdurig onderzoek bleek het om het lichamelijk mishandelde meisje Rowena Rijkers te gaan.

¹⁷ In de categorie 'anders' werd aangegeven: de omstandigheden (1), omgeving (1) en individuele betrokken jeugdzorgmedewerker.

Voor N=86: Wie was vooral verantwoordelijk voor het incident met het meisje van Nulde?

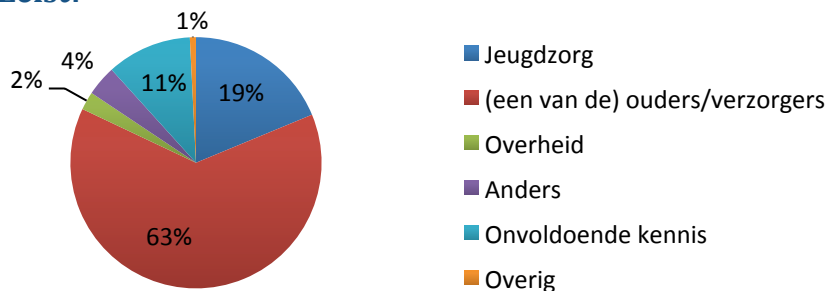

Incident 'broertjes in Zeist'

90% (dit komt overeen met 128 respondenten) van het algemeen publiek kon zich het incident waarbij de broertjes Ruben en Julian om het leven kwamen in Zeist herinneren.¹⁸ Dit aantal ligt ruim hoger dan bij het incident in Putten (meisje van Nulde). Een verklaring hiervoor kan zijn dat het incident in Zeist relatief recent heeft plaatsgevonden (in 2013) terwijl het incident met 'het meisje van Nulde' zich in 2001 afspeelde.

Van de mensen die zich het incident konden herinneren (N=128), gaf ruim de helft (63%) aan dat zij vooral (een van) de ouders/verzorgers verantwoordelijk achten voor het incident. 19% van de respondenten wees vooral jeugdzorg als verantwoordelijke aan. Slechts 11% van de mensen vond dat zij over onvoldoende kennis beschikken om een verantwoordelijke te kunnen aanwijzen.¹⁹

Voor N=128: Wie was vooral verantwoordelijk voor het incident in Zeist?

¹⁸ In mei 2013 werden de twee broertjes Ruben en Julian uit Zeist vermist. Zij waren op dat moment volgens de bezoekerregeling bij hun vader. Twee weken later werden de lichamen van de jongens gevonden en bleek de vader zelfmoord te hebben gepleegd (zie ook paragraaf 5.3).

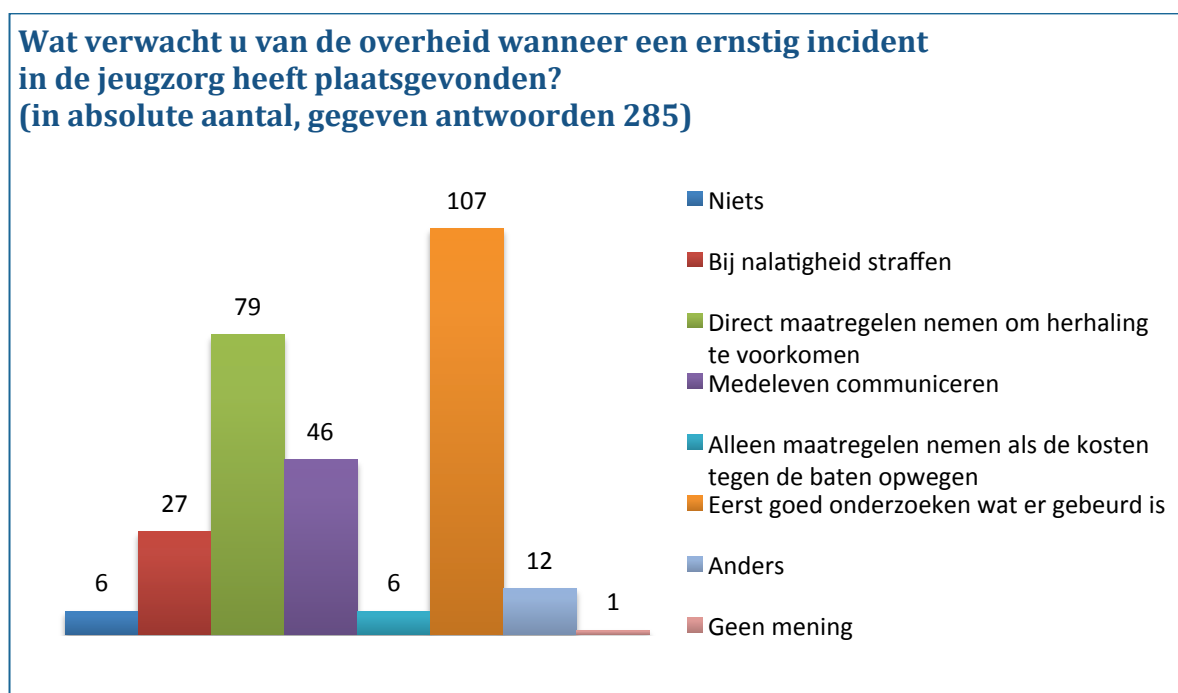
¹⁹ In de categorie 'anders' werd aangegeven: politie (1), samenloop van omstandigheden (2), niemand (1) en individuele betrokken jeugdzorgmedewerker (1).

Verwachtingen over de overheid

Om inzicht te krijgen in wat het algemene publiek verwacht van de overheid nadat er een incident heeft plaatsgevonden, is de volgende vraag gesteld: ‘Wat verwacht u van de minister, burgemeester of wethouder wanneer een ernstig incident in de jeugdzorg heeft plaats gevonden?’ De respondenten hadden zes keuzemogelijkheden en mochten meerdere antwoorden geven.

Verreweg het meest gegeven antwoord was ‘eerst goed onderzoeken wat er gebeurd is’, 76% van het algemeen publiek koos dit als een van de antwoorden. Ook verwacht men van de overheid dat er direct maatregelen worden genomen om herhaling te voorkomen, 56% van de respondenten koos dit antwoord.²⁰

5.2 De mening van algemeen betrokkenen

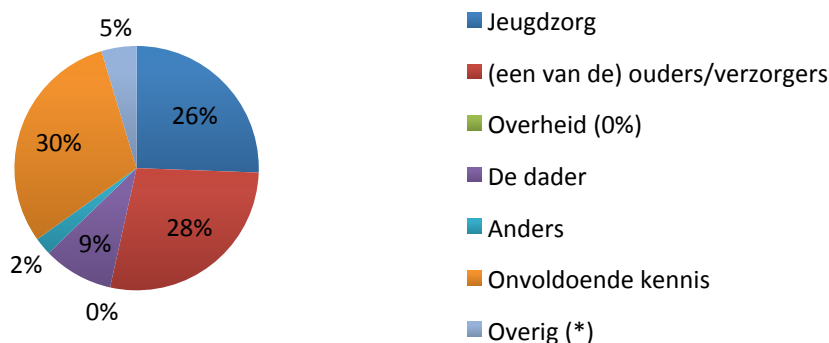
Incident ‘meisje van Nulde’

Van de algemeen betrokkenen kon 75% (dit komt overeen met 43 respondenten) zich het incident met ‘het meisje van Nulde’ herinneren. Vergeleken met het algemeen publiek ligt dit percentage hoger dan bij de algemeen betrokkenen.

²⁰ In de categorie ‘anders’ werd genoemd: passende maatregelen na onderzoek (4), gelijk helpen (1), ouders verantwoordelijk houden (1), goed gesprek met de ouders (1), communicatie met de media verbeteren (1), hoofdverantwoordelijke verantwoordelijkheid laten nemen (1).

Van de mensen die zich het incident konden herinneren (N=43), gaf 30% aan niet genoeg van de situatie af te weten om een verantwoordelijke aan te kunnen wijzen. Ruim een kwart van de respondenten (28%) stelde dat (een van) de ouders/verzorgers verantwoordelijk was. Dit komt vrijwel overeen met het percentage dat jeugdzorg vooral verantwoordelijk vond (26%).

Voor N=43: Wie was vooral verantwoordelijk voor het incident met het meisje van Nulde?

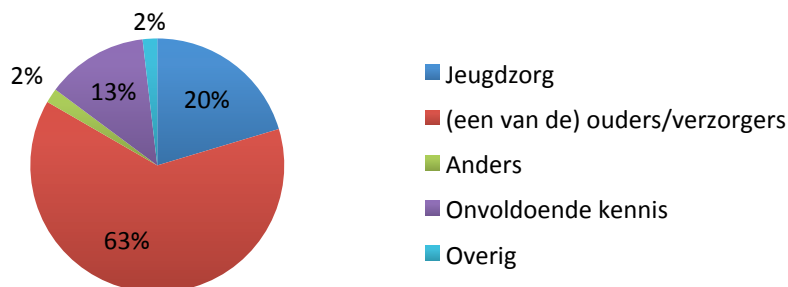
(*) = geen mening (1); geen antwoord (1).

Incident 'broertjes in Zeist'

Het percentage algemeen betrokkenen dat zich het incident met de broertjes in Zeist kon herinneren, ligt nog hoger dan bij het algemeen publiek, namelijk op 95% (dit komt overeen met 54 respondenten).

Ook hier geeft ruim de helft van de respondenten (die zich het incident konden herinneren) aan dat de verantwoordelijkheid voor het incident vooral bij (een van) de ouders ligt (63%). Dit is 35% hoger dan bij het incident van 'het meisje van Nulde', maar komt overeen met het percentage van het algemeen publiek.

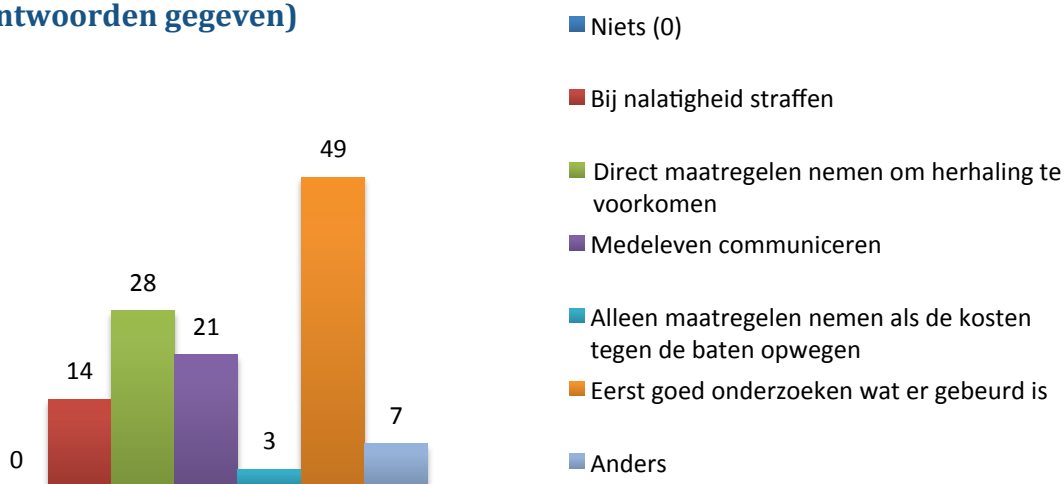
Voor N=54: Wie was vooral verantwoordelijk voor het incident in Zeist?

Verwachtingen over de overheid

Ook aan de algemeen betrokkenen is gevraagd wat zij van de overheid verwachten nadat er een ernstig incident in de jeugdzorg heeft plaatsgevonden. Wederom kon men meerdere antwoorden geven. Net als bij het algemeen publiek vond men dat er eerst goed onderzocht moet worden wat er gebeurd is. Het percentage algemeen betrokkenen dat dit antwoord gaf, ligt hoger dan bij het algemeen publiek, namelijk op 84%. Een ten opzichte van het algemeen publiek iets lager percentage (49%) gaf aan dat zij verwachten dat er direct maatregelen door de overheid worden genomen om herhaling te voorkomen.²¹

Wat verwacht u van de minister, burgemeester of wethouder wanneer een ernstig incident in de jeugdzorg heeft plaatsgevonden? (in absolute aantallen, 122 antwoorden gegeven)

5.3 De mening van ouders/verzorgers

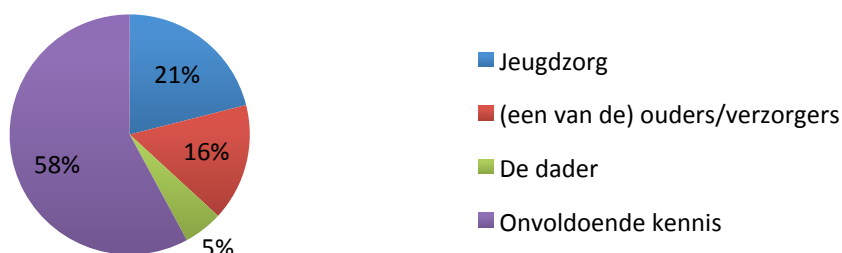
Incident 'meisje van Nulde'

Van de drie doelgroepen herinnerden de ouders/verzorgers het incident met 'het meisje van Nulde' zich het vaakst; maar liefst 93% (dit komt overeen met 38 respondenten) kon zich het incident herinneren.

Van het aantal mensen dat zich het incident herinnerde (N=38), kon maar liefst 58% geen verantwoordelijke aanwijzen omdat zij onvoldoende van de situatie afweten. 16% van de respondenten vond dat (een van) de ouders/verzorgers verantwoordelijk was voor het incident. 21% wees jeugdzorg als primair verantwoordelijke aan.

²¹ In de categorie 'anders' werden de volgende antwoorden genoemd: beter luisteren (1), verantwoordelijkheid nemen (1), toezicht verbeteren (1), informeren, meer schoolartsen inzetten en huisbezoeken afleggen (1), uitleg geven over het incident (1) en indien nodig een systeemherziening (1).

Voor N=38: Wie was vooral verantwoordelijk voor het incident met 'het meisje van Nulde'?

Incident 'broertjes in Zeist'

Het percentage dat zich het incident met de broertjes in Zeist herinnerde, is net als bij de algemeen betrokkenen 95% (dit komt overeen met 39 respondenten).

56% van deze ouders/verzorgers vindt dat (een van) de ouders verantwoordelijk is voor het incident, dit is significant lager dan bij het algemeen publiek en de algemeen betrokkenen (beiden 63%).

Voor N=39: Wie was vooral verantwoordelijk voor het incident in Zeist?

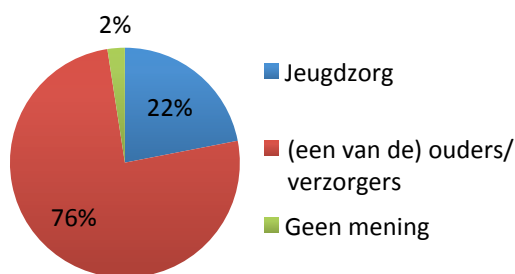
Om te kijken of de mening van de ouders/verzorgers verandert als zij meer inzicht hebben in de feitelijke situatie, kregen alle respondenten (dus N=41) extra informatie aangereikt over het incident in Zeist (zie hieronder). Vervolgens is opnieuw gevraagd wie zij verantwoordelijk voor het incident houden. Zij mochten nu meerdere antwoorden geven, maar moesten wel aangeven wie zij als meest verantwoordelijke zien. Door bijna iedereen werden er maximaal twee antwoorden gegeven.

Informatieblok²²

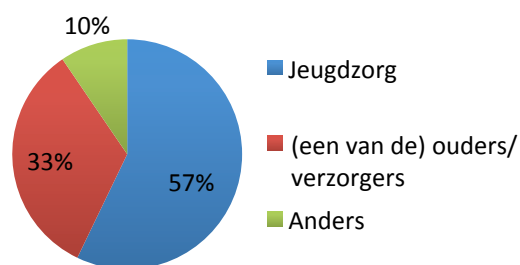
In mei 2013 worden de twee broertjes Ruben en Julian uit Zeist vermist. Zij waren op dat moment volgens de bezoeksregeling bij hun vader. Er wordt een landelijke zoekactie op touw gezet die veel media-aandacht krijgt. De ouders waren verwickeld in een vechtscheiding waardoor de broertjes al een jaar onder toezicht van jeugdzorg stonden. De situatie voor de broertjes verslechterde zodanig dat het toezicht van jeugdzorg nog eens wordt aangescherpt. Twee weken na de vermissing worden de lichamen van de broertjes in een sloot aangetroffen en blijkt de vader zelfmoord te hebben gepleegd. Uit onderzoek blijkt dat alle betrokken instellingen zich aan de regels hebben gehouden.

Ruim driekwart van de respondenten (76%) wijst nu (een van) de ouders/verzorgers als primair verantwoordelijk voor het incident in Zeist aan (dit was 56% voor het geven van de extra informatie). Van de respondenten die een tweede antwoord hebben gegeven (N=21) houdt ruim de helft ook jeugdzorg verantwoordelijk. Een respondent heeft nog een derde antwoord gegeven: de overheid.²³

Wie was verantwoordelijk voor het incident in Zeist? (plek 1)

Voor N=21: Wie was verantwoordelijk voor het incident in Zeist? (plek 2)

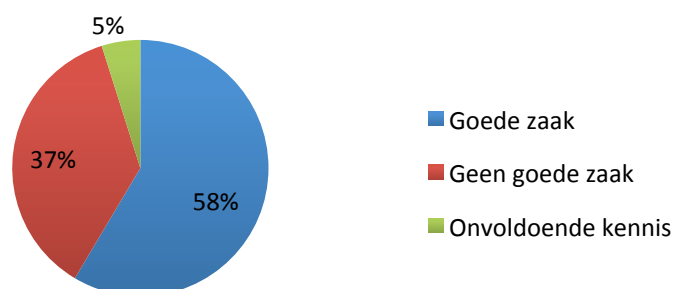

58% van de ouders/verzorgers vindt dat ten koste van alles herhaling van een dergelijk incident voorkomen moet worden. Eerder vond 63% van de ouders/verzorgers dat ten koste van alles (alle) ernstige incidenten voorkomen moeten worden, zodat een afname van 5% zichtbaar is.

²² <http://www.rijksoverheid.nl/nieuws/2013/09/30/onderzoek-naar-hulpverlening-ruben-en-julian-naar-tweede-kamer.html>

²³ Bij anders werd aangegeven: 'de regels' (1), huisarts en burgemeester (1).

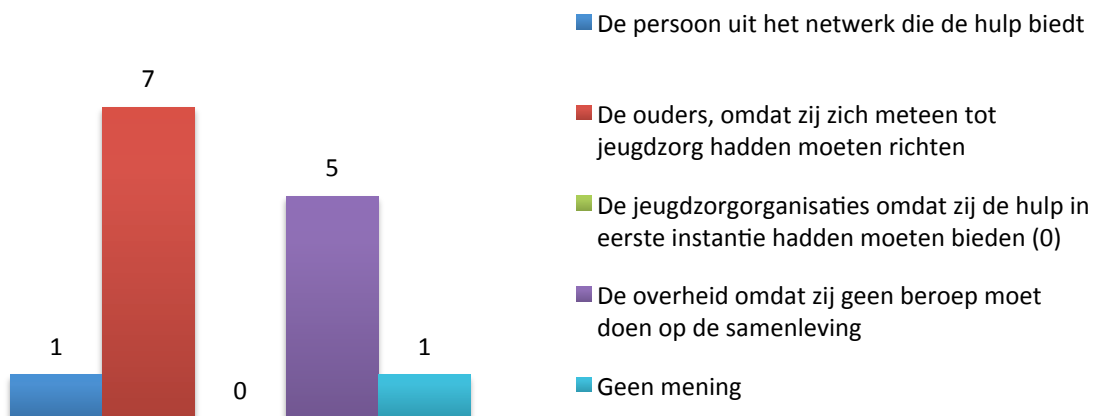
Na informatie van een specifiek incident: Ten koste van alles moet herhaling van dit ernstige incident voorkomen worden, geld speelt geen rol.

Burgerparticipatie

Aan een beperkt²⁴ aantal ouders/verzorgers (N=14) is tijdens de telefonisch interviews gevraagd wie er verantwoordelijkheid is als er iets misgaat met een jongere die door het eigen netwerk is geholpen. De helft (7) van de mensen gaf aan dat zij de ouders verantwoordelijk houden voor het incident.

N=14: Als er iets misgaat met een jongere die door het eigen netwerk wordt geholpen, dan is dat de verantwoordelijkheid van:

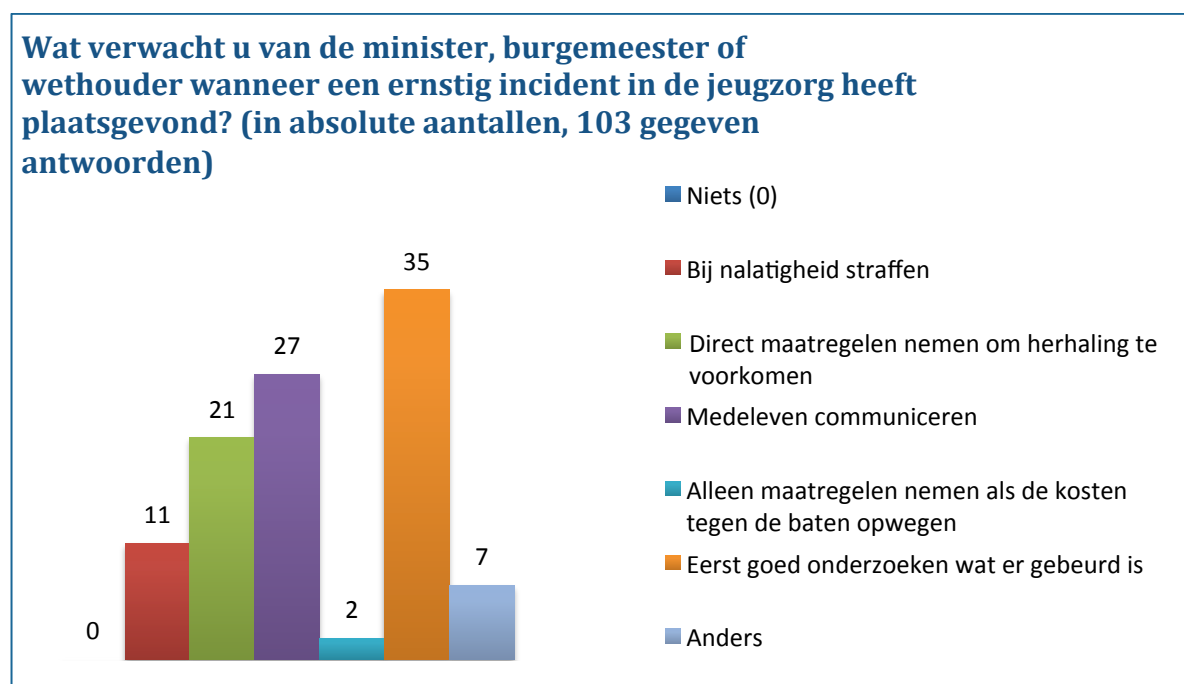
Ook tijdens de focusgroepen is op deze vraag ingegaan. De meeste deelnemers stelden dat in de gevallen dat het eigen netwerk wordt ingezet, jeugdzorg in geval dat het misgaat niet verantwoordelijk is. Een van de ouders die jeugdzorg wel als verantwoordelijke aanwees, stelde anderzijds wel dat *'als je samen afspreekt om een probleem op te lossen, dan is iedereen verantwoordelijk als het fout gaat'*. Een andere ouder geeft aan dat het van belang is dat er een soort opvangnet is *'Wat belangrijk is, is dat er altijd iemand die hulp kan bieden te*

²⁴ Zoals al eerder aangegeven zijn de (twee) vragen over burgerparticipatie in een latere fase van het onderzoek toegevoegd.

bereiken is als het fout gaat. Bij jeugdzorg lukt je dat gewoon niet. Dat duurt allemaal te lang, maandag ben je de eerste wordt dan gezegd’.

Verwachtingen over de overheid

Net als bij het algemeen publiek en algemeen betrokkenen is aan de ouders/verzorgers gevraagd wat zij van de overheid verwachten na een incident. Het meest genoemde antwoord is net als bij het algemeen publiek en de algemeen betrokkenen: eerst goed onderzoeken wat er gebeurd is, 85% van de ouders/verzorgers gaf dit antwoord. Opvallend is dat in tegenstelling tot de andere respondentgroepen, de ouders/verzorgers ‘medeleven communiceren’ op de tweede plaats stelden: 66% gaf ook dit als antwoord.²⁵

Tijdens de focusgroepen kwam ook naar voren dat goed onderzoeken wat er gebeurd is van belang is, *‘de onderste steen moet boven’*. Het treffen van maatregelen is niet altijd nodig: *‘Er kunnen altijd incidenten plaatsvinden. Door alles administratief dicht te spijkeren na een incident worden degenen die beschermd moeten worden er ook minder van. Door alles dicht te spijkeren doe je de jongeren eerder tekort dan goed.’*

5.4 Meest opvallend

Alle doelgroepen zien in ruime meerderheid van meer dan 60% in het specifieke incident Zeist vooral de ouders (die ook de daders zijn) als ‘vooral verantwoordelijk’. Jeugdzorg volgt op grote afstand (rond de 20%) consequent op een tweede plaats en ‘de overheid’ op een

²⁵ Preventieve maatregelen (1), verantwoordelijkheid nemen (1), verantwoordelijke straffen en nooit meer aan het werk laten (1), passende maatregelen (2), hele keten om tafel en betrekken bij het gesprek (1), tijdelijke maatregelen tot het onderzoek is afgerond (1).

derde plaats hoewel de verschillen tussen de twee laatste categorieën niet significant zijn. Bij de ouders/verzorgers vindt een kleine 60% dat 'ten koste van alles een incident als in Zeist voorkomen moet worden'.

Bij het specifieke incident 'meisje van Nulde' denkt het algemeen publiek en de ouders/verzorgers vooral dat zij onvoldoende kennis hebben om de verantwoordelijkheidsvraag te beantwoorden. Opvallend genoeg heerst deze twijfel significant minder bij de algemeen betrokkenen. Jeugdzorg wordt door 19-26% van alle doelgroepen gezien als 'vooral verantwoordelijk' en ouders/verzorgers in de range 16-28%.

Van de overheid verwachten alle drie de doelgroepen in de eerste plaats 'goed onderzoeken wat er gebeurd is'. In de tweede plaats geven het algemeen publiek en de algemeen betrokkenen aan dat door de overheid 'direct maatregelen [genomen moeten] worden om herhaling te voorkomen'. De ouders/verzorgers hebben op de tweede plaats 'medeleven communiceren staan'. De verschillen tussen de laatste twee categorieën zijn echter niet significant.

6 Thema: wat doen burgers als ze bestuurder zouden zijn?

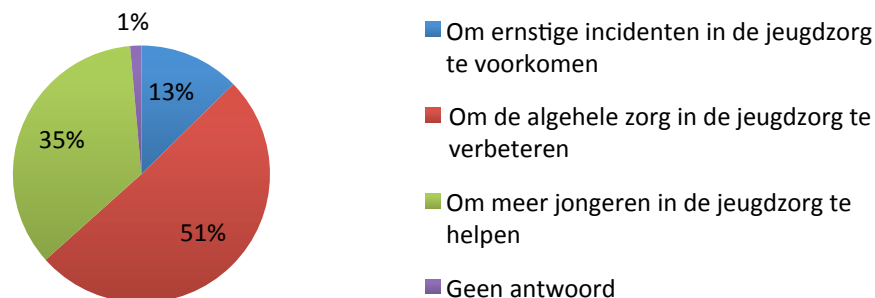

Ter afsluiting van de interviews is aan de respondenten gevraagd of zij zich in de huid van een bestuurder (minister, burgemeester of wethouder) zouden willen verplaatsen. Gevraagd is waar zij hun geld dan aan zouden besteden. De respondenten kregen drie keuzemogelijkheden voorgelegd, maar mochten slechts één antwoord kiezen. De antwoorden worden in dit hoofdstuk gepresenteerd.

6.1 De mening van het algemeen publiek

Ruim de helft van het algemeen publiek zet als zij bestuurder zouden zijn (een deel van) het budget in om de algehele zorg in de jeugdzorg te verbeteren. Slechts 13% van de respondenten zet het budget in om ernstige incidenten in de jeugdzorg te voorkomen:

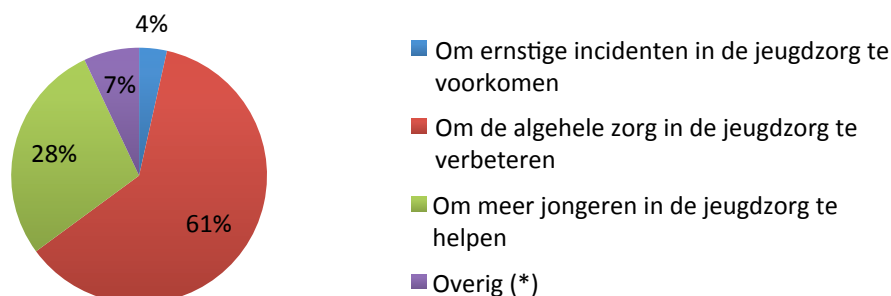
U bent nu even minister, burgemeester of wethouder en u moet binnen uw budget bepalen waar u uw geld aan uitgeeft. Waar zou u dat voor inzetten?

6.2 De mening van algemeen betrokkenen

Maar liefst 61% van de algemeen betrokkenen gebruikt als bestuurder (een deel van) het budget om de algehele zorg in de jeugdzorg te verbeteren. Slechts 4% zou het budget gebruiken om ernstige incidenten in de jeugdzorg te voorkomen:

U bent nu even minister, burgemeester of wethouder en u moet binnen uw budget bepalen waar u uw geld aan uitgeeft. Waar zou u dat voor inzetten?

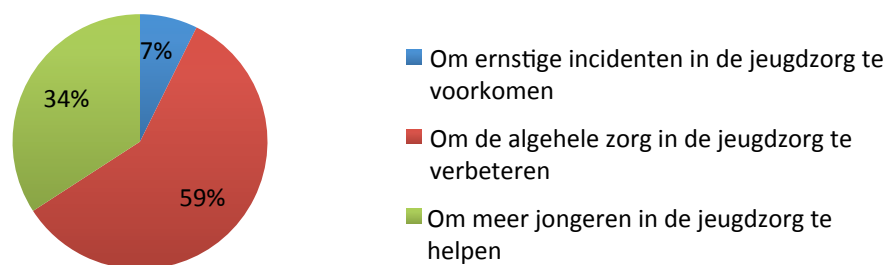

(*) = geen antwoord (3); geen mening (1).

6.3 De mening van ouders/verzorgers

De vraag om als bestuurder te reageren is aan de ouders/verzorgers drie maal gevraagd. In de eerste plaats is de vraag aan het eind van het eerste deel van hun vragenlijst gesteld (dat wil zeggen dat dit overeenkomt met het 'moment' waarop dit aan de beide andere doelgroepen is gesteld). De antwoorden van de ouders/verzorgers kwamen overeen met die van de algemeen betrokkenen: 59% zet als bestuurder zijn het budget in om de algehele zorg te verbeteren en slechts 7% besteedt dit liever om ernstige incidenten in de jeugdzorg te voorkomen:

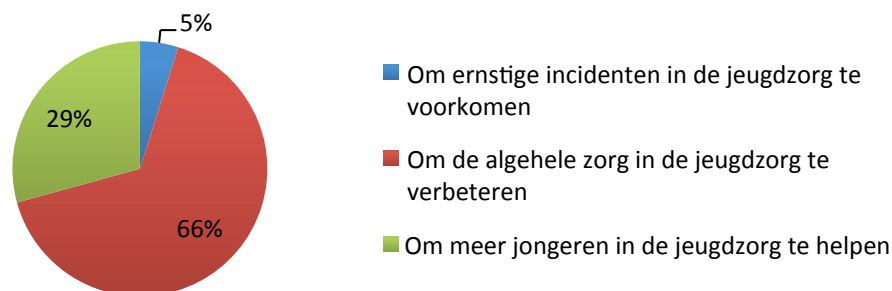
U bent nu even minister, burgemeester of wethouder en u moet binnen uw budget bepalen waar u uw geld aan uitgeeft. Waar zou u dat voor inzetten? (N=40)

De vraag is opnieuw gesteld nadat de respondenten extra informatie hadden ontvangen over het aantal incidenten en de kans op een ernstig incident (zie paragraaf 3.3) en de kosten die omgaan in de jeugdzorg (zie paragraaf 2.3).

Er is een kleine verschuiving zichtbaar in de antwoorden ten gunste van het verbeteren van de algehele zorg:

Na informatie: U bent nu even minister, burgemeester of wethouder en u moet binnen uw budget bepalen waar u uw geld aan uitgeeft. Waar zou u dat voor inzetten?

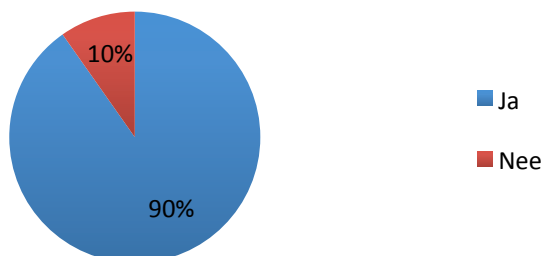

Ook tijdens de focusgroepen werd benadrukt dat het geld vooral ingezet moet worden om de algehele zorg te verbeteren. De belangrijkste reden daarvoor is dat ernstige incidenten binnen de jeugdzorg ‘bij het leven horen’ en niet te voorkomen zijn: *‘Je kunt er wel heel spastisch doen (ernstige incidenten) maar je kunt het niet voorkomen’* en *‘Als je je alleen op ernstige incidenten richt, dan verwaarloos je de algehele zorg.’* Verder is een aantal mensen van mening dat als de algehele zorg verbeterd wordt, er dan ook minder incidenten zullen plaatsvinden.

Seksueel misbruik

Ook na het verstrekken van informatie over een specifiek incidenttype (seksueel misbruik, zie paragraaf 4.3) is de vraag, in een iets andere bewoording, nog een keer gesteld. Het overgrote deel (90%) van de ouders/verzorgers zou als bestuurder het budget inzetten om seksueel misbruik bij uithuisgeplaatste jongeren te voorkomen. Dit is opvallend, omdat maar 5% het budget zou inzetten voor ernstige incidenten.

Na informatie over seksueel misbruik: Als minister, burgemeester of wethouder moet u binnen uw budget bepalen waar u uw geld aan uitgeeft. Zou u uw budget gebruiken om seksueel misbruik van uit huis geplaatste kinderen te voorkomen?

6.4 Meest opvallend

In alle drie de doelgroepen zou een zeer kleine minderheid van 5-13% als bestuurder geld uitgeven om 'ernstige incidenten te voorkomen'. De overgrote meerderheid zou geld besteden aan 'algehele zorg verbeteren' en 'meer jongeren helpen'.

Wanneer echter eendimensionaal gevraagd wordt of ouders/verzorgers hun budget als bestuurder zouden inzetten om seksueel misbruik te voorkomen dan antwoordt 90% dat ze dat wel zouden doen.

Bijlage 1 Wat vertelt de theorie ons over risicoperceptie versus risico-acceptatie?²⁶

B1.1 Risicoperceptie goed onderzocht, maar is dat belangrijk?

Hoewel door de jaren heen miljarden zijn uitgegeven die ertoe hebben geleid dat er significante verbeteringen zijn gerealiseerd in gezondheid, veiligheid en levensduur van mensen, hebben velen het idee dat ze tegenwoordig meer onderworpen worden aan risico's dan in het verleden.²⁷ Ook risico's die – veelal vanwege de zeer bescheiden frequentie – als klein kunnen worden beschouwd, leiden binnen de samenleving soms tot onrust. Dit kan worden verklaard door verschillende factoren. Waar de technische focus op risico's wordt bepaald door de waarschijnlijkheid maal het mogelijke effect (deze twee factoren bepalen het risico), speelt ook de perceptie een rol. Die perceptie wordt bepaald door zaken als de al dan niet 'eerlijke' verdeling van risico's, de omstandigheden waaronder een risico wordt gegenereerd en de tijdigheid waarop er over risico's wordt gecommuniceerd. Rond het vaststellen van risico's spelen belangen een grote rol. Verschillende stakeholders zullen – vanuit hun eigen agenda – verschillende argumenten aandragen, om bepaalde maatregelen wel of niet te nemen ter beheersing van een bepaald risico.

Volgens Kasperson e.a. moet bij het benaderen van een risico niet alleen naar het technische aspect gekeken worden, maar ook naar het geconstrueerde risico, dat veelal door de media wordt bepaald.²⁸ Dit wordt door hem 'The Social Amplification of Risk' genoemd, waarbij de perceptie van een risico kan worden versterkt of verzwakt op het moment dat een risico wordt gecommuniceerd. Kasperson e.a. stellen dat het ontvangen van informatie en de lading die vervolgens aan de gecommuniceerde boodschap wordt gegeven, voor een belangrijk deel bepalend is voor de vraag of de gepercipieerde risico's worden afgezwakt of versterkt. Hierin wordt primair gekeken naar de rol die de media spelen in de constructie van het risico, maar secundair ook naar gesprekken tussen burgers onderling. De stelling van Kasperson: op het moment dat mensen met elkaar spreken over risico's zal de perceptie van het risico toe- of afnemen, afhankelijk van de aard en toon van de communicatie. Uiteindelijk, zo stelt Kasperson, bepalen het 'informatiesysteem' en de eigenschappen van de 'publieke respons' hoe tegen een risico zal worden aangekeken.

Maar welke factoren bepalen nu uiteindelijk hoe burgers tegen bepaalde risico's aankijken en, vooral, hoe acceptabel ze deze risico's vinden? Immers, hoewel cijfers door de jaren heen de gevaren van roken hebben blootgelegd, heeft het lange tijd geduurd voordat het aantal rokers ook daadwerkelijk afnam. Dat dit tegenwoordig gebeurt, lijkt meer met een

---

²⁶ De inhoud van deze bijlage is al eerder verschenen in Helsloot, I., D de Vries & N Melssen (2014). *Risico's en gevaren in de Drechtsteden: Hoe kijken de inwoners er tegenaan?* Crisislab.

²⁷ I. Helsloot & D. de Vries (2012), 'Ontwikkeling, aard en omvang van disproportioneel veiligheidsbeleid', in: I. Helsloot & J. van Tol (red.), *Nieuwe perspectieven bij het omgaan met risico's en verantwoordelijkheden*, ministerie van BZK.

²⁸ R.E. Kasperson, O. Renn, P. Slovic, H.S. Brown, J. Emel, R. Goble, J.X. Kasperson & S. Ratick (1988), 'The Social Amplification of Risk: A Conceptual Framework', in: *Risk Analysis* 8(2), pp. 177-187.

verschuivende norm dan met de bekendheid van de risico's te maken te hebben. En hoe kan worden aangekeken tegen de risico's van en het deelnemen aan het verkeer?²⁹

Er is veel wetenschappelijk onderzoek gedaan naar deze materie, onder meer door Slovic en Fischhoff in Amerika³⁰ en door Vlek en Stallen in Nederland³¹. Uit dit onderzoek blijkt dat verschillende factoren bepalend zijn voor de risicobeleving en -inschatting door burgers. Deze conclusies kunnen als aanvullend worden gezien op de theorie van Kasperson, omdat, zo stellen de onderzoekers, communicatie over risico's hierdoor slechts een beperkt effect heeft. Starr toonde aan dat vrijwillig genomen risico's zoals roken maar ook het uitoefenen van gevaarlijke sporten en in iets mindere mate deelname aan het verkeer als duizend keer acceptabeler worden beschouwd dan onvrijwillig genomen risico's. Vervolgonderzoek toonde aan dat de perceptie van een risico wordt beïnvloed door:

- de mate waarin sprake is van een potentiële dreiging
- de mate van on-vrijwilligheid in de zin van oneerlijkheid en/of onevenredigheid
- de mate van on-vrijwilligheid in de zin van een gebrek aan persoonlijke controle of invloed
- de mate van *nieuwheid* van een risico
- eventuele verborgen of lange termijneffecten
- de mate van duidelijkheid over de maatschappelijke effecten van de risicovolle activiteit
- de mate van vertrouwen in de transparantie van de verantwoordelijke instituties
- de mate waarin risico's kunnen worden toegeschreven aan actoren, bijvoorbeeld als er bewuste criminele handelingen aan ten grondslag liggen.

Omdat risico's constructies zijn, bepaalt de manier waarop een risico wordt geconstrueerd voor een belangrijk gedeelte de wijze waarop en de mate waarin mensen zich voorbereiden op een eventueel risico. De eventuele voorbereiding hangt af van:

- De aard van het risico en daarmee de eventuele onbekendheid van gevolgen
- Ervaring die mensen hebben met het risico en met eventuele calamiteiten
- De sociaaleconomische status van mensen, van wie minderheden, lager opgeleiden en mensen met een relatief lager inkomen zich veelal minder goed voorbereiden.

B1.2 Over risico-acceptatie is minder bekend en die kennis is juist cruciaal voor het openbaar bestuur

Het voorgaande aangehaalde onderzoek gaat over de risicoperceptie van mensen, dat wil zeggen hoe gevaarlijk ze een risico inschatten. Het blijkt echter dat er een groot verschil kan zijn met de risico-acceptatie van hetzelfde risico, dat wil zeggen of mensen vinden dat er

²⁹ I. Helsloot & A. Ruitenbergh (2004). 'Citizen Response to Disasters: A Survey of Literature and Some Practical Implications', in: *Journal of Contingencies and Crisis Management*, 12(3), pp. 98-111.

³⁰ Zie voor een overzicht bijvoorbeeld: P. Slovic (2000), *The perception of risk*. Londen: Earthscan.

³¹ C.A.J. Vlek (1996), 'A multi-level, multi-stage, multi-attribute perspective on risk assesment, decision making and risk control'. In: *Risk Decision Policy*, pp. 9-31 en C.A.J. Vlek & P.J.M Stallen (1979), *Persoonlijke beoordeling van risico's: over risico's, voordeligheid en aanvaardbaarheid van individuele, maatschappelijke en industriële activiteiten*. Groningen: Instituut voor Experimentele Psychologie.

'iets' door de overheid of henzelf aan het risico gedaan zou moeten worden. Inzicht in risico-acceptatie is daarmee cruciaal voor het openbaar bestuur.

Verschillende voorbeelden tonen aan dat bestuurders naar aanleiding van een incident of uit de angst voor de reacties van burgers voornemens zijn nieuw beleid te implementeren, terwijl vaak niet voldoende wordt onderzocht of dergelijk beleid ook wel noodzakelijk en/of kosteneffectief is. Interessant is om te kijken naar hoe burgers tegen dergelijke vraagstukken aankijken. Is de angst van bestuurders terecht, dat ze door burgers worden afgerekend op het moment dat er geen nieuw beleid tegen bepaalde risico's wordt ingezet? Of tonen burgers zich over het algemeen redelijker dan van tevoren wordt verwacht?

Uit verschillende onderzoeken blijkt dat burgers redelijk zijn op het moment dat ze zich inleven in de positie van een bestuurder. Een eerste onderzoek werd uitgevoerd in 2009, toen 628 respondenten in de Amsterdamse metro vragen werden gesteld over de veiligheid in metrotunnels. Eerst werd aan respondenten aangegeven dat de kans om een brand in de metro te overleven vrijwel nul is, maar eveneens dat de metro één van de veiligste vervoersmiddelen is die er bestaat. Het statistisch aantal slachtoffers ligt beduidend lager dan onder automobilisten, fietsers of voetgangers. Ondanks deze informatie vond 75% van de burgers dat extra maatregelen in de metro noodzakelijk waren om de veiligheid te vergroten. Echter, slechts enkelen van hen wilden ook meer betalen voor deze maatregelen. Toen deze mensen vervolgens werd gevraagd of zij, als zij zich in de positie van de verantwoordelijke bestuurder zouden bevinden, ook het benodigde bedrag van een half miljard euro in de veiligheid in de metro zouden investeren, antwoordde de helft hierop 'nee'. Dit voorbeeld toont aan dat mensen anders tegen een situatie kunnen gaan aankijken als ze in een ander perspectief worden geplaatst; in dit geval leidde dat tot meer redelijkheid.

Een vergelijkbare uitkomst bleek uit een onderzoek naar hoe treinreizigers aankijken tegen de veiligheid op het spoor, in het kader van de aanleg van het treinbeveiligingssysteem ATB-vv. Dit onderzoek werd uitgevoerd in het voorjaar van 2013. Op Utrecht Centraal werden 383 treinreizigers bevestigd. Ook in deze resultaten voert redelijkheid de boventoon: slechts 22% van de reizigers is bereid een hogere toegangsprijs te betalen voor meer treinveiligheid, en 89% van de reizigers zou, in de positie van de minister, andere bestemmingen prefereren voor het uitgegeven geld dan meer treinveiligheid.

Ook onderzoek, uitgevoerd door TNS Nipo in opdracht van het ministerie van BZK³², wijst uit dat burgers vinden dat zij zelf een bepaalde verantwoordelijkheid hebben te nemen, zeker als risico's (deels) vrijwillig worden aangegaan. Op de vraag of burgers alleen verantwoordelijk mogen worden gesteld voor vrijwillige risico's die te verzekeren zijn (wat bijvoorbeeld niet het geval is voor de risico's van buitendijks wonen), antwoordt 30% het hier mee oneens te zijn. 32% is het noch eens, noch oneens en ook 32% vindt inderdaad dat dit alleen mag gelden voor risico's die te verzekeren zijn. 40% geeft expliciet aan niet te vinden dat burgers tegen zichzelf in bescherming moeten worden genomen voor risico's die niet te verzekeren zijn. Zij vinden daarmee dat burgers ook vrijwillig keuzes mogen maken.

³² E. Bemer, S. Mulder & D. Verhue (2012). *Burgers over Risico's en Verantwoordelijkheden*. Amsterdam: TNS Nipo.

61%, tot slot, vindt niet dat de overheid compensatie moet bieden voor de gevolgen van een vrijwillig risico als het misgaat, ook al is het de eigen keuze van de betreffende burger.

Bevindingen uit onderzoek uitgevoerd door Crisislab in 2014 naar risicobewustzijn en -beleving ten aanzien van overstromingen en het vervoer van gevaarlijke stoffen over het spoor in de Drechtsteden, laat zien dat:³³

- burgers risicorealisten zijn, zij schatten, ook als zij direct bij een risico betrokken zijn, in ruime meerderheid de relatieve kans van een risico realistisch in
- burgers als zij in de huid van een bestuurder kruipen niet zouden investeren in meer preventie, maar eerder in schadevergoeding. Er is dan ook een verschil zichtbaar tussen de keuzes van burgers wanneer zij als bestuurder moeten beslissen over preventieve investeringen en schadevergoeding
- burgers worstelen met de consequenties van het nemen van vrijwillig extra risico's.
- burgers de gemeente een beperkte verantwoordelijkheid voor risicobeheersing toedichten. De verantwoordelijkheid voor een risico wordt in de ogen van burgers vooral bepaald door de aard van het risico.

De overall conclusies van het onderzoek in de Drechtsteden sluiten aan bij eerder verricht onderzoek door het programma Risico's en Verantwoordelijkheden vanuit het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, namelijk dat er een 'drietrapsraket' zichtbaar is:

- Het algemeen publiek zou in meerderheid op basis van een rationele afweging besluiten over risicobeleid.
- De bij een klein risico betrokken burgers wensen in meerderheid dat de overheid meer investeert in dat risico.
- Nader geïnformeerd zou echter een meerderheid van dezelfde betrokken burgers als bestuurder niet investeren in verdere verkleining van dat kleine risico.

---

³³ I. Helsloot, D. de Vries & N. Melssen (2014). *Risico's en gevaren in de Drechtsteden: Hoe kijken de inwoners er tegenaan?* Crisislab.

Bijlage 2 De uitvoering van het onderzoek

In deze bijlage wordt de wijze waarop dit onderzoek is uitgevoerd beschreven. Het onderzoek is in drie volgordeelijke fasen uitgevoerd. In de eerste fase zijn korte straatinterviews gehouden met willekeurige burgers (waarvan ongeveer een kwart op enigerlei wijze bij jeugdzorg betrokken bleek te zijn). In de tweede fase zijn er telefonische 1-op-1 interviews gehouden met ouders/verzorgers die een kind in de jeugdzorg hebben. De derde fase bestond uit een drietal focusgroepsessies, waarin verdiepende gesprekken zijn gevoerd. In deze bijlage wordt ook een aantal demografische kenmerken van de respondenten gepresenteerd.

B2.1 Fase 1: straatinterviews met het algemeen publiek en algemeen betrokkenen

In de eerste fase van het onderzoek zijn 199 verkennende 1-op-1-interviews op straat afgenomen onder willekeurige burgers in Nijmegen (op 16 juni) en Zaandam (op 17 juni). De interviews vonden plaats aan de hand van een vragenlijst. De vragen moesten ‘top of mind’ beantwoord worden; het afnemen van de vragenlijst duurde daarom ongeveer 10 minuten.

Er is specifiek voor Zaandam gekozen, omdat het gemeentebestuur van Zaandam in vergelijking met andere steden bovengemiddelde aandacht lijkt te hebben voor sociaal veiligheidsbeleid, met name als het gaat om thema's rond de jeugdzorg. Uitkomsten geven het bestuur daarmee inzicht in hoe hun burgers over dit onderwerp denken. De keuze voor Nijmegen is uit praktische overwegingen gemaakt omdat de enquêteurs uit deze omgeving afkomstig waren. De verdeling van het aantal straatinterviews is nagenoeg gelijk

Plaats	Aantal respondenten
Nijmegen	100
Zaandam	99

Het publieksonderzoek is zoals in de inleiding aangegeven ook bedoeld om inzichtelijk te maken of er een verschil in mening bestaat tussen mensen die geen betrokkenheid hebben bij jeugdzorg (aangeduid als ‘het algemeen publiek’) en mensen die wel een betrokkenheid hebben bij jeugdzorg (aangeduid als ‘algemeen’ betrokkenen).

Door 142 respondenten is desgevraagd aangegeven dat zijn geen enkele betrokkenheid bij jeugdzorg hebben. De overige 57 gaven aan contact te hebben gehad met één of meerdere jeugdzorginstanties. In de hier onderstaande tabel staat weergegeven in welke hoedanigheid dit contact heeft plaatsgevonden. Een aantal respondenten heeft het antwoord niet nader gespecificeerd en gaven alleen via ‘familie’ of ‘persoonlijk’ aan. Verschillende respondenten die aangaven door hun werk contact te hebben, of te hebben gehad, met één of meerdere jeugdzorginstanties specificeerden dit nader als docent, verpleger, telefonist bij de kindertelefoon of tolk. Ook waren een aantal respondenten bestuurslid van een jeugdzorginstantie.

Contact als/via...	Aantal
Familie (waaronder tante en zwager)	7
Omgeving (buren en vrienden)	2
Werk	27
Persoonlijk	9
Ouder/verzorger	8
Kind	2
Geen antwoord	2
Totaal	57

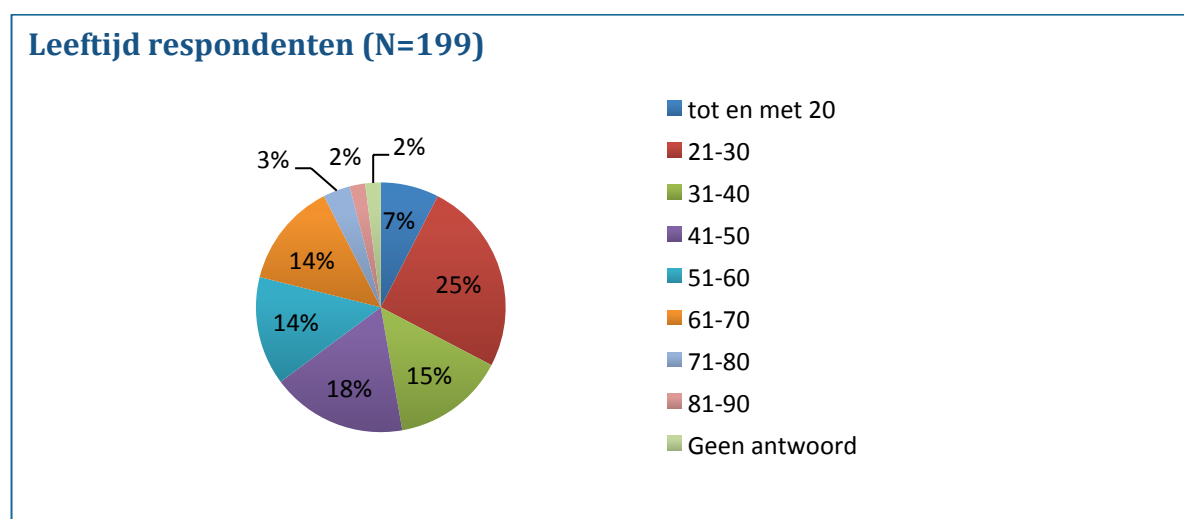
Enkele demografische kenmerken van de respondenten uit de straatinterviews

Uit de demografische kenmerken zoals opleiding, leeftijd en geslacht op te nemen blijkt dat de spreiding van de respondenten niet geheel representatief te zijn voor de samenleving.

De populatie van de mensen waarbij een straatinterview is afgenomen (N=199) bestond voor 59% uit vrouwen en voor 41% uit mannen. De populatie is qua geslacht dus niet helemaal een weerspiegeling van de samenleving.

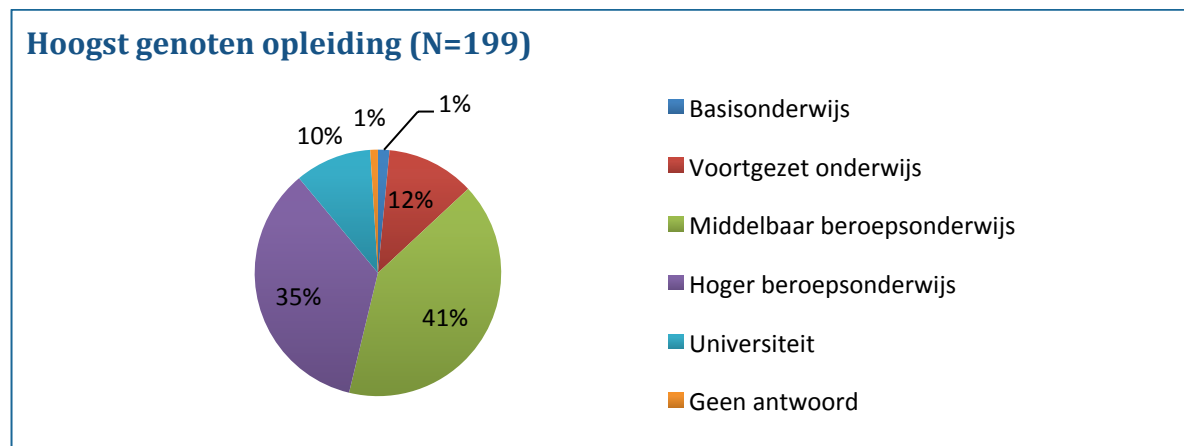
	Mannen	Vrouwen
Nijmegen	47%	53%
Zaandam	34%	66%
Totaal	41%	59%

Meer dan de helft van de respondenten van de straatinterviews heeft een leeftijd tussen de 21 tot 50 jaar. De gemiddelde leeftijd van de respondentenpopulatie is 42 jaar.

Een ruime meerderheid van de 'straatpopulatie' (76%) heeft maximaal middelbaar of hoger beroepsonderwijs genoten. Dit komt redelijk overeen met de totale Nederlandse bevolking. Voor de vergelijking van de overige opleidingsniveaus geldt volgens de cijfers van het Centraal Bureau Statistiek (CBS) dat ongeveer 40% van de Nederlandse bevolking maximaal

geschoold is in het middelbaar beroepsonderwijs, 20% in het hoger beroepsonderwijs en 10% universitair.³⁴ De hogere onderwijsgroepen zijn iets ruimer vertegenwoordigd in de straatpopulatie, wat mogelijk verklaard kan worden door de aanwezigheid van een hogeschool en universiteit in Nijmegen.

B2.2 Fase 2: diepte-interviews met ouders/verzorgers

In de tweede stap zijn met 41 ouders of verzorgers van een jongere in de jeugdzorg verdiepende 1-op-1-interviews gehouden. Het merendeel van deze respondenten zijn door de Jutz en LOC Zeggenschap in zorg na een screening aangeschreven.³⁵ Wij danken die jeugdzorgorganisaties hartelijk voor hun medewerking, in het bijzonder Marieke de Jong (Jutz) en Marion Welling (LOC). Een aantal respondenten is rechtstreeks door Crisislab benaderd na afloop van de straatinterviews; aan de respondenten die hadden aangegeven ouder of verzorger te zijn van een jongere in de jeugdzorg is gevraagd om deel te nemen aan een verdiepend telefonisch interview. Vijf mensen hebben hier gehoor aan gegeven.

Vijf minuten voorafgaand aan het telefonische gesprek is de vragenlijst via de email naar de respondenten opgestuurd, zodat de respondenten konden meelesen. Dit was slechts ter facilitering. Door het kort voor het gesprek opsturen van de vragenlijst konden de respondenten wederom ‘top of mind’ reageren.

De telefonische gesprekken bestonden uit twee typen vragen.

In het *eerste* plaats werden vrijwel dezelfde vragen gesteld als tijdens de straatgesprekken. Hierdoor kunnen antwoorden en dus de mening van het algemeen publiek, de (algemeen) betrokkenen en de ouders/verzorgers vrijwel 1-op-1 met elkaar vergeleken worden.³⁶ De

³⁴ Gegevens afkomstig van CBS Statline over 2012. In deze gegevens is gebruikgemaakt van de groep 15-65 jarigen met een afgeronde opleiding.

³⁵ De bureaus Jeugdzorg Drenthe en Groningen hebben ook mensen aangeschreven, maar daar heeft slechts een iemand op gereageerd. Desalniettemin danken wij beide bureaus jeugdzorg hartelijk voor hun moeite, in het bijzonder danken wij Hans van Orsel (BJZ Groningen) en Albert Scholte (BJZ Drenthe).

³⁶ In een enkel geval hebben wij de vragen op basis van de ervaringen met de straatgesprekken iets anders geformuleerd, omdat bleek dat sommigen de vraag anders interpreteerden dan wij bedoelden. Wanneer wij de mening van beide doelgroepen vergelijken en dit aan de orde is, dan zullen wij dat expliciet vermelden.

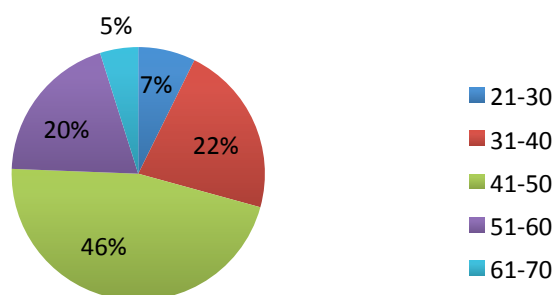
vraag is of ouders/verzorgers met een kind in de jeugdzorg anders tegen risico's en incidenten in de jeugdzorg aankijken dan algemeen betrokkenen c.q. het algemeen publiek.

In het *tweede* deel van de gesprekken kregen de respondenten eerst een brokje feitelijke informatie voorafgaand aan een vraag aangereikt. Hierdoor kan bekeken worden of beschikbaarheid van informatie tot andere antwoorden leidt (bij in dit geval ouders/verzorgers).

Enkele demografische kenmerken van de ouders/verzorgers uit de diepte-interviews

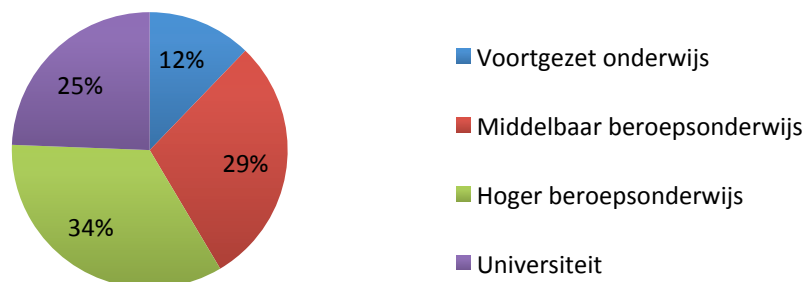
De demografische verdeling van het geslacht van de ouders/verzorgers ligt schever dan bij de straatinterviews. Voor de telefonische interviews is 22% van de respondenten man, 78% was vrouw. Bijna de helft van de respondenten was tussen de 41 en de 50 jaar. Dit kan verklaard worden door het feit dat een van de voorwaarden om deel te nemen aan dit deel van het onderzoek is dat de respondenten ouder of verzorger zijn. De gemiddelde leeftijd ligt op 45 jaar, dit is dus gemiddeld drie jaar ouder dan bij de straatinterviews.

Leeftijd ouders/verzorgers (N=41)

Ruim de helft van de ouders/verzorgers heeft hoger beroepsonderwijs of een universiteit afgerond. Ook dit is niet representatief aan de samenleving.

Hoogstgenoten opleiding ouders/verzorgers (N=41)

B2.3 Fase 3: Verdiepnde gesprekken met ouders/verzorgers (focusgroepen)

Met verschillende ouders/verzorgers waarbij een telefonisch interview is afgenomen, heeft een verdere verdiepingsslag plaatsgevonden. In een drietal focusgroepen is onder leiding van een gespreksleider van Crisislab de ouders/verzorgers onderling in discussie gegaan over de antwoorden die in de telefonische gegeven zijn. Doel van deze focusgroepen is om inzicht te krijgen in de achterliggende redenen van de antwoorden die eerder tijdens de telefonische interviews gegeven is.

De focusgroepen zijn gehouden in Nijmegen (op 21 juli), in Utrecht (op 21 augustus) en in Rijsbergen (op 27 augustus). De focusgroepen zijn in totaal door 18 mensen bezocht. Wij zijn veel dank verschuldigd aan Marion Welling en Marieke de Jong voor de organisatie van de focusgroepen in Utrecht respectievelijk Rijsbergen.

De deelnemers is de keuze geboden om anoniem te blijven of met dank vermeld te worden op deze plaats. Drie deelnemers hechtten eraan om benoemd te hebben dat zij meewerken aan de cliëntenraden van Bureau Jeugdzorg Overijssel, Bureau Jeugdzorg Noord Holland en Bureau Jeugdzorg Gelderland. Wij danken alle deelnemers hartelijke voor hun medewerking aan de focusgroepen.